

Universitätsbibliothek Wuppertal

Cassii Dionis Cocceiani Rerum Romanarum

Cassius

Lipsiae, 1849

37

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-4997](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-4997)

καὶ φοβηθεὶς ἑμβαλὼν ἐπεσπάσατο αὐτοὺς εἶσω τῆς ἔξωθεν τά-
 4 φρου, κἀνταῦθα μὴ προσδεχομένοις σφίσιν ἐπεκδρομῶν πολλοὺς
 μὲν ἐν χειρὶ πολλοὺς δὲ καὶ φεύγοντας ἐφόνευσεν. κἀν τούτῳ ὁ
 Πομπήιος προμαθὼν τε τὴν πείρασιν τῶν βαρβάρων ἣν ἐπὶ τοὺς
 ἄλλους ἐπεποίητο, προαπήντησε τοῖς ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιούσιν ἀπροσ-
 δοκῆτως, καὶ κρατήσας ἐπὶ τὸν Ὀροίστην εὐθὺς, ὥσπερ εἶχεν, ἡπεί-
 5 χθη. καὶ ἐκεῖνον μὲν οὐ κατέλαβεν (ἀπωσθείς τε γὰρ ὑπὸ τοῦ
 Κέλερος καὶ μαθῶν καὶ τὰ τῶν ἄλλων πταίσματα ἔφυγεν), τῶν
 μέντοι Ἀλβανῶν συγχοὺς περὶ τὴν τοῦ Κέρονος διάβασιν συλλαβὼν
 ἐφθειρεν. καὶ τούτου δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἐσπεύσατο· ἄλλως μὲν γὰρ
 καὶ σφόδρα ἐπεθύμει ἐς τὴν χώραν αὐτῶν ἀντεμβαλεῖν, διὰ δὲ δὴ
 τὸν χειμῶνα ἡδέως τὸν πόλεμον ἀρεβάλετο.

AZ τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραξεν, τῷ δ' ἐπιγυρομένῳ ἔτει, τοῦ τε
^{n. u.}
 689 Κόττον τοῦ Λουκίου καὶ τοῦ Τορκουάτου τοῦ Λουκίου ὑπατεόν-
 των, ἐπολέμησε μὲν καὶ τοῖς Ἀλβανοῖς, ἐπολέμησε δὲ καὶ τοῖς Ἰβηροσιν.
 καὶ προτέροις γε τούτοις καὶ παρὰ γνώμην ἡραγκάσθη συνενεχθῆ-
 2 ναι· Ἀρτώκης γὰρ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν (νέμονται δὲ ἐπ' ἀμφοτέρω
 τοῦ Κέρονος, τῇ μὲν τοῖς Ἀλβανοῖς τῇ δὲ τοῖς Ἀρμενίοις πρόσσοροι)
 φοβηθεὶς μὴ καὶ ἐφ' ἑαυτὸν τράπηται, πρέσβεις μὲν ὡς ἐπὶ φίλῃ
 πρὸς αὐτὸν ἔπεμψε, παρεσκευάζετο δὲ ὅπως ἐν τῷ θαρσύνῃ καὶ
 3 διὰ τοῦτο ἀνεκλίστως οἱ ἐπιθῇται. προμαθὼν οὖν καὶ τοῦτο ὁ
 Πομπήιος ἔς τε τὴν χώραν αὐτοῦ προενέβαλε, πρὶν ἱκανῶς τε αὐ-
 τὸν ἐτοιμάσασθαι καὶ τὴν ἐσβολὴν δυσχερεστιάτην οὔσαν προκατα-
 σχεῖν, καὶ ἔφθη καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὴν Ἀκρόπολιν ὠνομασμένην
 4 προχωρήσας, πρὶν καὶ αἰσθέσθαι τὸν Ἀρτώκην ὅτι παρείη. ἦν δὲ
 ἐπ' αὐτοῖς τοῖς στενοῖς, ἔνθεν μὲν τοῦ Κανκάσου παρατείνοντος,
 οὐ καὶ ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῶν ἐσβολῶν ὠχύρωτο. ὁ τε οὖν Ἀρτώκης
 ἐκπλαγεὶς οὐδένα καιρὸν ὥστε συντάξασθαι ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ διαβὰς
 5 τὸν ποταμὸν τὴν γέφυραν κατέπερσεν· καὶ οἱ ἐν τῷ τείχει πρὸς τε
 τὴν φυγὴν αὐτοῦ, καὶ ἅμα καὶ μάχῃ νικηθέντες, ἐνέδοσαν. κρα-
 τήσας οὖν τῶν διόδων ὁ Πομπήιος φρουράν τε ἐπ' αὐταῖς κατε-
 στήσατο, καὶ ἐκεῖθεν ὁρμώμενος πᾶσαν τὴν ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ
 2 κατεστρέψατο. μέλλοντος δ' αὖ καὶ τὸν Κέρονος διαβήσεσθαι,
 πέμπει πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀρτώκης εἰρήνην τε αἰτῶν, καὶ γέφυραν τὰ
 2 τε ἐπιτήδεια ἐκὼν οἱ παρέξιν ὑπισχυόμενος. καὶ ἐποίησε μὲν ἐκά-
 τερον ὡς καὶ συμβησόμενος, δέσας δέ, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὸν διαβε-
 βηκότα, πρὸς τὸν Πέλωρον, ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐκεῖνον τῇ αὐτοῦ

4 3 τὴν τε*
 παραρροέοντος, ἐνθεν δὲ τοῦ?*

1 1 2 τοῦ post T. om*

3 2 φυλακῇ

4 2 μὲν τοῦ Κέρονος

ῥέοντα, ἀπέφυγεν· ὃν γὰρ ἔξῃν αὐτῷ κωλύσαι διαβῆναι, τοῦτον ἐπισπασάμενος ἀπεδίδρασκεν. ἰδὼν οὖν τοῦθ' ὁ Πομπήιος ἐπε- 3
δίωξέ τε αὐτὸν καὶ καταλαβὼν ἐνίκησεν· δρόμῳ γὰρ, καὶ πρὶν τοὺς
τοξότας αὐτοῦ τῇ σφετέρᾳ τέχνῃ χρήσασθαι, ὁμοσε σφίσιν ἐχώ-
ρησε καὶ δι' ἐλαχίστου αὐτοὺς ἐτρέψατο. γενομένου δὲ τούτου 4
Ἀρτώκης μὲν τὸν τε Πέλωρον διαβὰς καὶ τὴν γέφυραν καὶ τὴν
ἐκεῖνου καύσας ἔφυγε, τῶν δ' ἄλλων οἱ μὲν ἐν χερσὶν οἱ δὲ καὶ
τὸν ποταμὸν περὶ περιαιούμενοι ἀπέθανον· συγχροὶ δὲ καὶ κατὰ τὰς 5
ῥέας σκεδασθέντες ἡμέρας μὲν τινὰς ἀπὸ τῶν δένδρων ὑπερνήλων
ὄντων ἀποτοξεύοντες διεγέροντο, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὶ ὑποτιμηθέν-
των τῶν δένδρων ἐφθάρησαν. καὶ οὕτω καὶ ὁ Ἀρτώκης ἐπεκρυ-
κεύσατο μὲν αὐθις τῷ Πομπήϊῳ καὶ δῶρα ἔπεμψεν· ἐκεῖνον δὲ 6
δὴ ταῦτα μὲν, ὅπως τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι ἐλπίσας μὴ περαι-
τέρῳ ποι προχωρήσῃ, λαβόντος, τὴν δ' εἰρήνην οὐχ ὁμολογήσαντος
δώσειν ἂν μὴ τοὺς παῖδας οἱ ὁμήρους προαποστείλῃ, χρόνον τινὰ
ἐπέσχε, μέχρις οὗ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὸν Πέλωρον διαβατόν πῃ τοῦ 7
θέρου γεγόμενον οὐ χαλεπῶς, ἄλλως τε καὶ μηδενὸς κωλύοντος,
ἐπεραιώθησαν. οὕτω δὲ δὴ τοὺς τε παῖδας αὐτῷ ἔπεμψε, καὶ μετὰ
τοῦτο καὶ συνηλλάγη.

καὶ τούτου μαθὼν ὁ Πομπήιος οὐ πόρρω τὸν Φᾶσιν ὄντα, 3
καὶ νομίσας ἔς τε τὴν Κολχίδα παρ' αὐτὸν καταβήσεσθαι καὶ ἐκεῖ-
θεν ἐπὶ τὸν Μιθριδάτην ἔς τὸν Βόσπορον πορεύσεσθαι, προῆει
μὲν ἥ διενεοῖτο, καὶ τοὺς τε Κόλχους καὶ τοὺς προσχώρους σφίσι, 2
τὰ μὲν πείθων τὰ δὲ καὶ ἐκφοβῶν, διήλθεν· αἰσθόμενος δὲ ἐν-
ταῦθα ὅτι ἢ τε ἐπὶ τῆς ἡπείρου κομιδῇ διὰ πολλῶν καὶ ἀγνώστων
καὶ πολεμικῶν ἐθνῶν καὶ ἢ διὰ τῆς θαλάσσης χαλεπωτέρα διὰ τε
τὸ ἀλίμενον τῆς χώρας καὶ διὰ τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὴν εἶη, τῷ 3
μὲν Μιθριδάτῃ τὸ ναυτικὸν ἐφορμεῖν ἐκέλευσεν ὥστε ἐκεῖνόν τε
τηρεῖσθαι μηδαμῶσε ἐκπλεῦσαι καὶ τὴν ἐπαγωγὴν αὐτοῦ τῶν ἐπι-
τηδείων ἀφελέσθαι, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοὺς Ἀλβανοὺς οὐ τὴν συντομω-
τάτην, ὅπως σφᾶς καὶ ὑπὸ τούτου πρὸς ταῖς σπονδαῖς ἀνεπίστονος 4
καταλάβῃ, ἀλλ' ἔς τὴν Ἀρμενίαν ἐπανελθὼν ἐτρέπετο. καὶ τὸν τε 4
Κύρνον, ἣ πορεύσιμος ὑπὸ τοῦ θέρου ἐγερόναι, περὶ διέβη, τὴν
τε ἵππον κατὰ τὸν ῥοῦν καὶ τὰ σκευοφόρα ἔξῃς, εἴτα τοὺς πεζοὺς
διέναι κελεύσας, ἵν' οἱ τε ἵπποι τὸ σφοδρὸν αὐτοῦ τοῖς σώμασί
σφων διαχέωσι, καὶ ἐκ τῶν σκευοφόρων εἴ ποῦ τι καὶ ὥς περιτρα-
πίῃ, ἔς τε τοὺς ἐπὶ θάτερα παρακολουθοῦντας ἐμπήτῃ καὶ μὴ
περαιτέρῳ καταφέρηται· κἀντεῦθεν πρὸς τὸν Κυμβύσσην πορευόμε- 5

ρος ὑπὸ μὲν τῶν πολεμίων οὐδὲν δεινὸν ἔπαθεν, ὑπὸ δὲ δὴ τοῦ
 καύματος καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῦ δίηους ἰσχυρῶς μετὰ παύσεως τοῦ
 στρατοῦ, καίτοι νεκτὸς τὸ πολὺ τῆς ὁδοῦ διελθὼν, ἐταλαιπώρησεν·
 οἱ γὰρ ἀγωγοὶ σφῶν, ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ὄντες, οὐ τὴν ἐπιτηδαιοτά-
 6 την αὐτοὺς ἤγαγον. οὐ μὴν οὐδ' ὁ ποταμὸς ἐν δέοντί σφισιν ἐγένετο·
 ψυχρότατόν τε γὰρ τὸ ὕδωρ ὄν, καὶ ἀδρόον ὑπ' αὐτῶν ποθέν, σχυροῖς
 ἐλυμήνατο. ὥς δ' οὖν οὐδ' ἐνταῦθα ἀντίπαλόν τι αὐτοῖς ὤφθη,
 πρὸς τὸν Ἀβαντα προσεχώρησαν, ὕδωρ μόνον ἐπιφερόμενοι· τὰ γὰρ
 ἄλλα παρ' ἐκόντων τῶν ἐπιχωρίων ἐλάμβανον, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ'
 4 ἐκακούρουσαν οὐδέν. καὶ σφισι διαβεβηκόσων ἤδη τὸν ποταμὸν ὁ
 Ὅροισις προσιὼν ἤγγελλε. ὁ οὖν Πομπήιος βουλευθεὶς αὐτόν, πρὶν
 τὸ τῶν Ῥωμαίων πλῆθος γινῶναι, πρὸς μάχην ὑπαγαγέσθαι, μὴ
 2 καὶ αἰσθόμενος αὐτοῦ ἀναχωρήσῃ, τοὺς τε ἱππέας προέταξε, προ-
 ειπὼν σφισιν ἃ ποιήσουσι, καὶ τοὺς λοιποὺς ὀπισθεν αὐτῶν ἔς τε
 τὰ γόνατα κεκλιμένους καὶ ταῖς ἀσπίσι συγκεκαλυμμένους ἔχων
 ἀγρεμεῖν ἐποίησεν, ὥστε τὸν Ὅροισιν μὴ πρότερον μᾶθῃν αὐτοὺς
 3 παρόντας πρὶν ἐν χερσὶ γενέσθαι. καὶ τούτου ἑκείνους τε τῶν ἱπ-
 πέων ὥς καὶ μόνων ὄντων κατασφονήσας συνέμιξέ σφισιν, καὶ δι'
 ὀλίγον τραπέντας ἔξεπλήθες ἀνὰ κράτος ἐπεδίωξεν· καὶ οἱ πεζοὶ
 ἀναστάντες ἑξαίτης καὶ διαστάντες τοῖς μὲν σφετέροις ἀσφαλῆ
 τὴν φυγὴν διὰ μέσου σφῶν παρέσχον, τοὺς δὲ πολεμίους ἀπερι-
 σκέπτως τῇ διώξει χωρόμενος ἐσδεξάμενοι σχυροὺς ἐκνέλωσαντο.
 4 καὶ οὗτοί τε τοὺς ἔνδον ἔκοπτον, καὶ οἱ ἱππεῖς, οἱ μὲν ἐπὶ δεξιᾷ
 οἱ δ' ἐπὶ θάτερα αὐτῶν περιελθόντες, κατὰ νότον τοῖς ἔξω τῆς κυ-
 κλώσεως προσέπεισαν. καὶ ἐκεῖ τε πολλοὺς ἐφόνευσαν ἐκάτεροι, καὶ
 ἐτέρους ἔς τὰς ὕλας καταφυγόντας κατέπρησαν, "ἰὼ χρόνια χρόνια"
 πρὸς τὴν ἐπίθεσίν σφῶν τὴν τότε γενομένην ἐπιλέγοντες.
 5 πρᾶξας δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ τὴν χώραν ἐπιδραμὼν, τοῖς
 τε Ἀλβανοῖς εἰρήνην ἔδωκε, καὶ ἄλλοις τισὶ τῶν παρὰ τὸν Καύ-
 κασον μέχρι τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἔς ἣν ἀπὸ τοῦ Πόντου τὸ
 ὄρος ἀρξάμενον τελευτᾷ, κατοικοῦντων ἐπικηρυκευσαμένοις ἐσπέ-
 2 σατο. Φραάτης δὲ ἔπειψε μὲν πρὸς αὐτὸν ἀνανεώσασθαι τὴν
 συνθήκας ἐθέλων· ὥς γὰρ ἑκείνόν τε οὕτω φερόμενον εἶδρα, καὶ
 τῆς Ἀρμενίας τοῦ τε Πόντου τοῦ ταύτη οἱ ὑποστράτηγοι αὐτοῦ
 τὰ λοιπὰ πρόσκατεστρέφοντο, ὃ τε Γαβίνιος καὶ ὑπὲρ τὸν Εὐφρά-
 την μέχρι τοῦ Τίγριδος προσεχώρησεν, ἐφοβήθη τε αὐτοὺς καὶ τὴν
 σύμβασιν βεβαιώσασθαι ἐπεθύμησεν· οὐ μέντοι καὶ διεπράξατό τι.
 3 ὁ γὰρ Πομπήιος πρὸς τε τὰ παρόντα καὶ πρὸς τὰς ἔξ αὐτῶν ἐλ-

πίδας κατεφρόνησεν αὐτοῦ, καὶ τὰ τε ἄλλα ὑπερφρόνως τοῖς πρέσβεσιν ἐλάλησε, καὶ τὴν χώραν τὴν Κορδονηρὴν, ὑπὲρ ἧς πρὸς τὸν Τιγράνην διεφέρετο, ἀπήτησεν. ἐπειδὴ τε ἐκεῖνος μηδὲν, ἅτε 4 μηδὲ ἐπεσταλμένοι τι περὶ αὐτῆς, ἀπεκρίναντο, ἔγραψε μὲν τινα τῷ Φραάτῃ, οὐκ ἀνέμεινε δὲ ἀντιπεμφθῆναι τι, ἀλλ' ἐς τὴν χώραν τὸν Ἀφράνιον παραχρῆμα ἔστειλε, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἀμαχί τῷ Τιγράνῃ ἔδωκεν. καὶ ὁ μὲν Ἀφράνιος διὰ τῆς Μεσοποταμίας ἐς 5 τὴν Συρίαν παρὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Πάρθον κομιζόμενος ἐπλανήθη, καὶ πολλὰ ὑπὸ τε τοῦ χειμῶνος καὶ ὑπὸ τῆς σπάνειας τῶν τροφῶν ἐκαχώθη· καὶ ἀπώλοντο, εἰ μὴ Καρραῖοι, Μακεδόναυ τε ἄποικοι ὄντες καὶ ἐνταῦθά που οἰκοῦντες, ὑπέλαβόν τε αὐτὸν καὶ παρέπεμψαν . . . ταῦτά τε πρὸς τὸν Φραάτην ἀπὸ τῆς πα- 6 ρούσης οἱ δυνάμειος ἔπραξε, σαφέστατα τοῖς πλεονεκτεῖν βουλομένοις ἐπιδέξας ὅτι πάντα ἐκ τῶν ὅλων ἥρτηται καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς κρατῶν νομοθέτης ὧν βούλεται ἀναγκαῖος γίγνεται, καὶ προσέτι καὶ πρὸς τὴν ἐπικλησιν αὐτοῦ ὕβρισεν, ἥπερ πρὸς τε τοὺς ἄλλους πάντας ἡγάλλετο καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους, οὗτοί τε αὖ πρὸς ἐκεῖνον αἰεὶ ποτε ἐκέχρητο. βασιλέως γὰρ αὐτοῦ βασιλέων 2 καλουμένων, τό τε τῶν βασιλέων ὄνομα περιέκοψε καὶ βασιλεῖ αὐτὸ μόνον ἐπιστέλλων ἔγραψε, καίτοι τῷ Τιγράνῃ τῷ αἰχμάλωτῳ καὶ τοῦτο παρὰ τὸ νομιζόμενον αὐτοῖς δός, ὅτε τὰ ἐπινίκια αὐτοῦ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔπειμην. ὁ οὖν Φραάτης, καίπερ δεδιώς τε αὐτὸν καὶ 3 θεραπεύων, ἡγανάκτησεν ἐπὶ τούτῳ ὥς καὶ τῆς βασιλείας ἐστρατημένος, καὶ πέμψας πρέσβεις πάντα τε ὅσα ἠδίκητο ἐπεκύλει οἱ, καὶ τὸν Εὐφράτην ἀπηγόρευε μὴ διαβαίνειν. ἐπειδὴ τε οὐδὲν μέτριον 4 ἀπεκρίνατο, εὐθὺς ἐπὶ τὸν Τιγράνῃ μετὰ τοῦ νείος αὐτοῦ, ᾧ τὴν θυγατέρα ἔδεδωκε, ἐστράτευσεν, ἐν τῷ ἥρῃ ἐν ᾧ Λούκιος τε Καῖ- a. n. 690 σαρ καὶ Γάιος Φίγονλος ὑπάτεον· καὶ νικηθεὶς μάχῃ ἔπειθ' ὅστε- ρον ἀντεπεκράτησεν. τοῦ τε Τιγράνου τὸν Πομπήιον ἐν Συρίᾳ 5 ὄντα ἐπικαλεσαμένον, πρέσβεις τε αὐθις πρὸς αὐτὸν ἀπέστειλε, καὶ πολλὰ μὲν ἐκεῖνον κατηγόρησε, πολλὰ δὲ καὶ ἐς τοὺς Ῥωμαίους ὑπεσήμηνεν, ὥστε τὸν Πομπήιον καὶ αἰσχυνθῆναι καὶ καταπλαγῆ- ναι. οὐχ οὐτε τῷ Τιγράνῃ ἐπεκούρησεν οὐτε πρὸς τὸν Φραάτην 7 πολέμιόν τι ἔτ' ἔπραξε, πρόφασιν ποιησάμενος τὸ μήτε ἐκείνην οἱ τὴν στρατείαν προστετάχθαι καὶ τὸν Μιθριδάτην ἐν ὅλοις ἔτ' εἶ- ναι. ἀρχεῖσθαι τε τοῖς κατείργασμένοις ἔφασκε, καὶ οὐκ ἐβούλετο, μὴ πλειόνων ὀρεγόμενος καὶ περὶ ἐκείνοις, ὥσπερ πον καὶ ὁ Λού-

6 1 . . .] ὁ δὲ Πομπήιος? 2 2 αὐτῷ* 7 1 4 ἐβούλετο
περαιτέρω προχωρεῖν, μή? nisi tollere mavis totum hoc καὶ οὐκ ἐβούλετο,
coll. 40 4 1.

- 2 κούλλος, πταίσῃ. τοιαῦτα γὰρ ἐφιλοσόφει, καὶ τό τε πλεονεκτεῖν δεινὸν καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἐφίεσθαι ἄδικον εἶναι τότε ἔλεγεν ὅτ' οὐκ ἐστὶν αὐτοῖς χρῆσθαι ἰδόντο. τὰς τε γὰρ τοῦ Πάρθου δυνάμεις δείσας, καὶ τὸ ἀστάθμητον τῶν πραγμάτων φοβηθεῖς, οὔτε τὸν πόλεμον καίτοι πολλῶν ἐναγόντων ἀνείλετο, καὶ τὰ ἐγκλήματα τοῦ
- 3 βαρβάρου ἐφάντισεν, ἀντειπὼν μὲν οὐδέν, φήσας δὲ ὑπὲρ ὁρίων τινῶν τὴν διαφορὰν αὐτῷ πρὸς τὸν Τιγράνῃ εἶναι, περὶ ὧν δι- κάσειν σφίσιν ἄνδρας τρεῖς. οὓς καὶ ἐπεμψεν· καὶ αὐτοὺς ὡς ἀλη- θῶς ἐκεῖνοι διαιτητὰς ἐπιγραφάμενοι πάντα τὰ πρὸς ἀλλήλους ἐγ- κλήματα διελύσαντο, ὀργιζόμενος μὲν ὁ Τιγράνης ὅτι τῆς ἐπικου- ρίας οὐκ ἔτυχε, βουλόμενος δὲ ὁ Φραάτης περιεῖναι τὸν Ἀρμένιον,
- 4 ὅπως καὶ συμμάχῳ ποτὲ αὐτῷ, εἰ δεηθείη, κατὰ τῶν Ῥωμαίων χρῆσταιτο. καὶ γὰρ εὖ ἠπίσταντο ἀμφότεροι ὅτι, ὁπότερος ἂν αὐ- τῶν τοῦ ἑτέρου κρατήσκειν, τῶν τε πραγμάτων τοῖς Ῥωμαίοις προ- κόψει καὶ αὐτὸς ἐν χειρωτότερός σφισι γενήσεται.
- 5 ἐκεῖνοι μὲν δὴ διὰ ταῦτα κατηλλάγησαν, Πομπήιος δὲ ἔν τε τῇ Ἀσιᾷ καὶ τότε ἐχέμασε, καὶ τὰ τε ἄλλα τὰ ἔτ' ἀνθιστάμενα προσηγάγετο, καὶ Συμφόριον τείχος Στρατονίκης οἱ προδούσης ἔλα- βεν. αὕτη δὲ γυνὴ τε τοῦ Μιθριδάτου οὖσα, καὶ ὁργὴν αὐτῷ ὅτι ἐγκατελείφθη ἔχουσα, τοὺς τε φρουροὺς ἐς παρασκευὴν δὴ τροφῆς ἐξέπεμψε καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐδέξατο, καίτοι παιδὸς αὐτῆς
- 8 ... παρὰ τοῦτο μόνον ἐν τῇ ἀγορανομίᾳ ἐπὶ ἡγήθη, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ
- 689 Ῥωμαῖα καὶ τὰ μεγαλήσια πολυτελέστατα ἐποίησεν, ἔτι τε καὶ μονο- μάχων ἀγωνίας ἐπὶ τῷ πατρὶ μεγαλοφρονέστατα διέδηκεν. ἐγένετο μὲν γὰρ τῶν διαπαρηθέτων ἐς αὐτὰ τὰ μὲν κοινῇ αὐτῷ πρὸς τὸν
- 2 συνάρχοντα Μάρκον Βίβουλον, τὰ δὲ καὶ ἰδίᾳ· τοσοῦτον δὲ δὴ ἐν τούτοις ὑπερῆρεν ὥστε καὶ τὴν ἐπ' ἐκείνοις δόξαν σφετερίσασθαι καὶ δοκεῖν ἅπαντα αὐτὸς ἀνελωκέναι. ὁ οὖν Βίβουλος αὐτὸς ἐπι- σκώπτων ἔλεγεν ὅτι τὸ αὐτὸ τῷ Πολυδεύει πεπονθὼς εἶη· τοῦ γάρ τοι ραοῦ κοινοῦ οἱ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὸν Κάστορα ὄντος, ἐπ' ἐκείνον μόνον ἢ ἐπωρυμία αὐτοῦ γίγνεται.

7 + 4 προσκόψει: cf. Thuc. 4 60

5 2 τὰ om*

6 παι-

δὸς αὐτῆς] cf. Appian. Mithr. c. 107. quae postea desunt, eorum partem aliquam Xiphilinus habet p. 7: ὑποστρέψας δὲ ἐξ Ἀρμενίας, καὶ τοῖς βα- σιλεῦσι καὶ τοῖς δυνάταις τοῖς προσιοῦσιν αὐτῷ διατήσας καὶ χρηματί- στας, καὶ τοῖς μὲν τὰς βασιλείας βεβαιώσας τοῖς δὲ τὰς δυναστείας ἐπαν- ἐξήσας, τῶν δὲ καὶ τὰς ὑπεροχὰς κολούσας καὶ ταπεινώσας, τὴν τε κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην ἄρτι γε βασιλέων ἀπηλλαγμένas καὶ ὑπὸ τε τῶν Ἀραβίων καὶ ὑπὸ τοῦ Τιγράνου κεκακωμένas συνεστήσατο. ἐτόλμησε μὲν γὰρ ὁ Ἀντίοχος ἀπαιτῆσαι αὐτάς, οὐκ ἀπέλαβε δέ, ἀλλ' ἐς τε ἀρχὴν μίαν συνετάχθησαν καὶ νόμους ἔλαβον ὥστε τὸν τῶν Ῥωμαίων τρόπον πολι- τέεσθαι.

8 1 1 παρὰ] οὐ παρὰ

ἐπὶ ἡγήθη C. Iulius Caesar

ἐπὶ μὲν οὖν τούτοις ἔχαιρον οἱ Ῥωμαῖοι, τὰ δὲ δὴ τέρατα 9
καὶ πάνν αὐτοὺς ἐθορύβει. ἐν γὰρ τῇ Καπιτωλίῳ ἀνδριάντες τε
πολλοὶ ὑπὸ κερανῶν συνεχωνεύθησαν καὶ ἀγάλματα ἄλλα τε καὶ
Διὸς ἐπὶ κίονος ἰδρυμένον, εἰκὼν τέ τις λυκαίνης σὺν τε τῇ Ῥώμῃ
καὶ σὺν τῇ Ῥωμύλῳ ἰδρυμένη ἔπεσε, τὰ τε γράμματα τῶν στηλῶν 2
ἐς ἃς οἱ νόμοι ἐσεγράφεοντο συνεχύθη καὶ ἀμυδρὰ ἐγένετο. τὰ τε
οὖν ἄλλα ἐξεθρόντο τοῖς μάντεσι πειθόμενοι, καὶ τῇ Διὶ ἀγάλμα
μεῖζον, πρὸς τε τὰς ἀνατολὰς καὶ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλέπον, ὅπως
αἱ συνομοσίαι ὑφ' ὧν ἐταράττοντο ἐκφανεῖεν, ἰδρυθῆναι ἐψηφί-
σαντο.

ταυτὰ τε ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει συνέβη, καὶ οἱ τιμηταὶ περὶ τῶν 3
ὑπὲρ τῶν Ἡοιδανῶν οἰκούντων διενεχθέντες (τῷ μὲν γὰρ ἐς τὴν πο-
λιτείαν αὐτοὺς ἐσάγειν ἐδόκει, τῷ δὲ οὐ) οὐδὲν οὐδὲ τῶν ἄλλων
ἐπράξαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπέειπον. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ διά- 4
δοχοὶ αὐτῶν ἐν τῷ ὑστέρῳ ἔτει οὐδὲν ἐποίησαν, ἐμποδισάντων σφῶς
τῶν δημάρχων πρὸς τὸν τῆς βουλῆς κατέλογον δέει τοῦ μὴ τῆς
γερονσίας αὐτοὺς ἐκπεσεῖν. κὰν τούτῳ πάντες οἱ ἐν τῇ Ῥώμῃ δια- 5
τρίβοντες, πλὴν τῶν τὴν νῦν Ἰταλίαν οἰκούντων, ἐξέπεσον Γαῖον
τινὸς Παπίου δημάρχου γνώμη, ἐπειδὴ ἐπεπόλαζον καὶ οὐκ ἐδόκουν
ἐπιτήδειοι σφισιν εἶναι συνοικεῖν.

τῷ δὲ ἐχομένῳ ἔτει, τοῦ τε Φιγούλου καὶ τοῦ Καίσαρος τοῦ 10
Λουκίου ἀρχόντων, βραχεία μὲν μηνίης δ' οὖν ἄξια πρὸς τοὺς τῶν ^{α. υ.} 690
ἀνθρωπείων πραγμάτων παραλόγους συνηρέθη. ὁ τε γὰρ τὸν 2
Λουκρήτιον ἐκ τῆς τοῦ Σύλλου προστύξεως ἀποκτείνας, καὶ ἑτερός
τις σχροὺς τῶν ἐπικηρυχθέντων ὑπ' αὐτοῦ φονεύσας, καὶ κατηγο-
ρήθησαν ἐπὶ ταῖς σφαιραῖς καὶ ἐκολάσθησαν, τοῦ Καίσαρος τοῦ
Ἰουλίου τοῦθ' ὅτι μάλιστα παρασκευάσαντος. οὕτω καὶ τοὺς πάνν 3
ποτὲ δυνηθέντας ἀσθενεστάτους αἱ μεταβολαὶ τῶν πραγμάτων πολ-
λάκις ποιοῦσιν. τοῦτό τε οὖν παρὰ δόξαν τοῖς πολλοῖς ἐχώρησε, καὶ
ὅτι καὶ ὁ Κατίλνας ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐκείνοις αἰτίαν (πολλοὺς γὰρ καὶ
αὐτὸς τῶν ὁμοίων ἀπεκτόνει) λαβὼν ἀπελύθη· καὶ δὴ καὶ ἐκ τού-
του χείρων τε πολὺ ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀπώλετο· τοῦ γὰρ 4
δὴ Κικέρωνος τοῦ Μάρκου μετὰ Γαῖον Ἀντωνίου ὑπατεύσαντος, ^{α. υ.} 691
ὅτε Μιθριδάτης οὐδὲν ἔτι δεινὸν τοὺς Ῥωμαίους εἰργάσατο ἀλλὰ
καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν διέφθειρεν, ἐπεχείρησεν ἐκείνος τὴν τε πολιτείαν
νεωτεροῦν καὶ τοὺς συμμάχους ἐπ' αὐτῇ συνιστὰς ἐς φόβον σφῶς
οὐ σμικροῦ πολέμου ἐνέβαλεν. ἐπράχθη δὲ ὧδε ἐκάτερον.

ὁ Μιθριδάτης αὐτὸς μὲν οὐχ ὑπέεικε ταῖς συμφοραῖς, ἀλλὰ τῇ 11

βουλήσει πλέον ἢ τῇ δυνάμει νέμωιν ἐνενόει, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ
 ὁ Πομπήιος ἐν τῇ Συρίᾳ διέτριβε, πρὸς τε τὸν Ἰστρον διὰ τῶν
 2 Σκυθῶν ἔλθειν, κἀντεῦθεν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐσβαλεῖν· φύσει τε γὰρ
 μεγαλοπράγμων ὢν, καὶ πολλῶν μὲν πταισμάτων πολλῶν δὲ καὶ
 εὐτυχημάτων πεπειραμένος, οὐδὲν οὔτε ἀτόλμητον οὔτε ἀνέλπιστόν
 οἱ εἶναι ἐνόμιζεν. εἰ δὲ δὴ καὶ σφαλεῖη, συναπολέσθαι τῇ βασιλείᾳ
 μετ' ἀκεραίου τοῦ φρονήματος μᾶλλον ἢ στερηθεῖς αὐτῆς ἐν τε
 3 ταπεινότητι καὶ ἐν ἀδοξίᾳ ἔῃν ἤθελεν. αὐτὸς μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις
 ἔρρωτο· ὅσῳ γὰρ τῇ τοῦ σώματος ἀσθενείᾳ ἀπεμαραινέτο, τοσοῦτω
 τῇ τῆς γνώμης ῥώμῃ ἰσχυρίζετο, ὥστε καὶ τὴν ἐκείνου ἀρρωστίαν
 τοῖς ταύτης λογισμοῖς ἀναλαμβάνειν· οἱ δ' ἄλλοι οἱ συνόντες αὐτῷ,
 4 ὥς τὰ τε τῶν Ῥωμαίων ἰσχυρότερα καὶ τὰ τοῦ Μιθριδάτου ἀσθε-
 νέστερα αἰεὶ ἐγίνετο (τὰ τε γὰρ ἄλλα καὶ ὁ σεισμὸς μέγιστος δὴ
 τῶν πώποτε συνερχθεῖς αὐτοῖς πολλὰς τῶν πόλεων ἔφθειρεν), ἡλ-
 λοιοῦντο, καὶ τὰ τε στρατιωτικὰ ἐκινεῖτο, καὶ παιδὰς τινὰς αὐτοῦ
 12 συναρπάσαντές τινες πρὸς τὸν Πομπήιον ἐκόμισαν. ἐπ' οὖν τού-
 τοις τοὺς μὲν ἐρώρα καὶ ἐκόλαζε, τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας ὀργῇ
 προκατελάμβανε, καὶ ἦν πρὸς οὐδένα ἔτι πιστός, ἀλλὰ καὶ τῶν
 λοιπῶν τέκνων ὑποτοπήσας τινὰ ἀπέσφαξεν. ἰδὼν οὖν ταῦτα τῖός
 τις αὐτοῦ Φαρνάκης, καὶ ἐκείνόν τε ἅμα φοβηθεῖς καὶ παρὰ τῶν
 Ῥωμαίων τὴν βασιλείαν (καὶ γὰρ ἀνὴρ ἤδη ἦν) λήψεσθαι προσδο-
 2 κήσας, ἐπεβούλευσεν αὐτῷ. φωραθεῖς δὲ (πολλοὶ γὰρ καὶ φανερώς
 καὶ λάθρᾳ πάντα τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτοῦ ἐπολυπραγμονοῦν) εὐ-
 θὺς ἄν, εἴπερ τι καὶ τὸ βραχύτατον εὐνοίας οἱ δορυφόροι τῷ γέ-
 ροντι εἶχον, ἐδικαιώθη· νῦν δὲ καίτοι σοφώτατος ὁ Μιθριδάτης
 ἐς πάντα τὰ βασιλικὰ γενόμενος οὐκ ἔγνω ὅτι οὐδὲν οὐδενὶ οὔτε
 τὰ ὅπλα οὔτε τὰ πλήθη τῶν ἐπηκόων ἄνευ τῆς παρ' αὐτῶν φιλίας
 ἰσχύει, ἀλλὰ καὶ ὅσῳ τις ἂν πλείω, μὴ μέντοι καὶ πιστὰ ἔχῃ, χα-
 3 λεπώτερα αὐτῷ γίγνεται. ὁ γοῦν Φαρνάκης μετὰ τε τῶν προπα-
 ρεσκευασμένων καὶ μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς τὴν σύλληψιν
 αὐτοῦ περιφθέντων (ῥᾶστα γὰρ αὐτοὺς ὠκείωσατο) καὶ ἐπ' αὐτὸν
 ἀντικρὺς τὸν πατέρα ἠπείχθη. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ γέρων (ἦν
 δὲ ἐν Παντικαπαιῳ) στρατιώτας τινὰς ἐπὶ τὸν νῆον, ὡς καὶ αὐτὸς
 4 ἐφευρόμενός σφισι, προέπεμψεν. καὶ τούτους τε ἐκείνος διὰ βραχέος,
 ἅτε μὴδ' αὐτοὺς φιλοῦντας τὸν Μιθριδάτην, ἀπετρέψατο, καὶ τὴν
 πόλιν ἐκουσίαν ἔλαβε, τὸν τε πατέρα ἐς τὸ βασίλειον καταφυγόντα
 13 ἀπέκτεινεν. ἐπεχείρησέ μὲν γὰρ ἑαυτὸν διαχρήσασθαι, καὶ τὰς τε
 γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας τοὺς λοιποὺς φαρμακίᾳ προαπαλλάξας τὸ

λοιπὸν ἔξέπιεν, οὐ μέντοι οὔτε δι' ἐκείνου οὔτε διὰ ξίφους αὐτοχειρία
 ἀποφθαρήναι ἠδυνήθη. τό τε γὰρ φάρμακον, καίτοι θανάσιμον ὄν, 2
 οὐ συνέλεν αὐτόν, ἐπειδὴ πολλῇ καθ' ἐκάστην ἡμέραν προφυλακῇ
 ἀλέξιφαρμάκων ἐκεκράτνυτο· καὶ ἡ τοῦ ξίφους πληγὴ διὰ τε τὴν
 τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀπὸ τε τῆς ἡλικίας καὶ ἀπὸ τῶν περιεσπληνθέντων
 ἀσθένειαν καὶ διὰ τὴν φαρμάκων ὁποιονδηποῦν λήψιν ἀπημ-
 βλύνθη. ὥς οὖν οὔτε δι' ἑαυτοῦ ἀνῆλίσκετο καὶ πέρα τοῦ καιροῦ 3
 χρονίζεν ἐδόκει, προσέπεσόν τε αὐτῷ ἐκείνοι οὓς ἐπὶ τὸν νῦν ἐπε-
 πόμφει, καὶ συνετάχυναν τοῖς ξίφεσι καὶ ταῖς λόγχαις τὸν ὄλεθρον.
 Μιθριδάτης μὲν δὴ ποικιλωτάτῃ αἰὲ καὶ μεγίστῃ τῇ τύχῃ χορησά- 4
 μενος οὐδὲ τὴν τελευταίαν τοῦ βίου ἀπλὴν ἔσχεν· ἐπεθύμησέ τε γὰρ
 ἀποθανεῖν μὴ βουλόμενος, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκτείνειν σπονδάσας
 οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ τοῦτο μὲν φαρμάκῳ τοῦτο δὲ καὶ ξίφει αὐ-
 θέντης τε αἵμα ἐγένετο καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπεσφάγη· Φαρνάκης 14
 δὲ τό τε σῶμα αὐτοῦ τῷ Πομπηίῳ ταριχεύσας, ἔλεγχον τοῦ πε-
 πραγμένου, ἐπεμφε, καὶ ἑαυτὸν τὴν τε ἀρχὴν παρέδωκεν. καὶ ὅς
 τῷ μὲν Μιθριδάτῃ οὐδὲν ἐλυμήνατο, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πατρώοις
 ἡρώοις αὐτὸν ταφῆναι ἐκέλευσεν· τὸ γὰρ πολέμιον αὐτοῦ συναρπασθῆ-
 κέναι τῇ ψυχῇ ρομίζων οὐδὲν ἔτι τῷ νεκρῷ μάτην ὠργίζετο· τὴν 2
 μέντοι βασιλείαν τοῦ Βοσπόρου μισθὸν τῷ Φαρνάκῃ τῆς μαιφρο-
 νίας ἐχαρίσατο, καὶ ἔς γε τοὺς φίλους τοὺς τε συμμάχους αὐτὸν
 ἀνέγραψεν.

ὥς οὖν ἐκεῖνός τε ἀπολώλει καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ πάντα 3
 πλὴν ὀλίγων κατέσθραπτο (τείχῃ γὰρ τινα φρουροὶ ἔξω τοῦ Βο-
 σπόρου ἔτι καὶ τότε ἔχοντες οὐκ εὐθὺς ὠμολόγησαν, οὐχ ὅτι καὶ
 ἀνθίστασθαι οἱ διανοοῦντο, ἀλλ' ὅτι ἐφοβοῦντο μὴ τὰ χρήματα, ἃ
 ἐφύλασσαν, προδιαρπάσαντές τινες ἐκείνοις τὴν αἰτίαν προσδώσι,
 καὶ διὰ τοῦτο ἀνέμενον, αὐτῷ βουλόμενοι τῷ Πομπηίῳ πάντα ἐπι- 15
 δεῖξαι), ὥς οὖν τὰ τε ἐνταῦθα κατεργαστο καὶ ὁ Φραάτης ἦσεν- 15
 χίαν ἦγεν, ἥ τε Συρία καὶ ἡ Φοινίκη καθειστήκει, τρέπεται πρὸς
 Ἀρέταν. οὗτος δὲ Ἀραβίων μὲν τῶν νῦν τοῖς Ῥωμαίοις δουλεόν-
 των μέχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐβασίλευε, πλείστα δὲ διὰ τὴν
 Συρίαν πρότερον ἐνέπρασεν, καὶ διὰ τοῦτο μάχῃ πρὸς τῶν Ῥω-
 μαίων ἀμυνόντων αὐτῇ νικηθεὶς, ὅμως καὶ τότε ἔτ' ἐπολέμει. ἐπ' 2
 οὖν τοῦτον τοὺς τε πλησιοχώρους αὐτῷ ὁ Πομπήιος ἐλάσας ἀκο-
 νιστὶ τε αὐτοὺς προσηγάγετο καὶ φρουρὰν παρέδωκεν. κἀντεῦθεν ἐπὶ
 τὴν Συρίαν τὴν Παλαιστίνην, ὥς καὶ τὴν Φοινίκην κακώσαντας,
 ὥρμησεν. ἤρχον δὲ αὐτῶν Ὑρκανός τε καὶ Ἀριστόβουλος ἀδελφοί,

- καὶ ἐτύγχανον ὑπὲρ τῆς τοῦ σφετέρου Θεοῦ, ὅστις ποτὲ οὗτος ἐστίν, ἱερωσύνης (οὕτω γὰρ τὴν βασιλείαν σφῶν ὠνόμαζον) αὐτοὶ τε δια-
 3 φερόμενοι καὶ τὰς πόλεις στασιάζοντες. ὁ οὖν Πομπήιος Ὑρκανὸν μὲν οὐδεμίαν ἀξιόχρεων ἰσχὺν ἔχοντα ἀμαχί ἐκθὺς προσέθετο, Ἀρι-
 στούβουλον δὲ ἐς χωρίον τι κατακλείσας ὁμολογήσαι οἱ ἠνάγκασε, καὶ ἐπειδὴ μήτε τὰ χρήματα μήτε τὸ φρούριον παρεδίδον, ἔδησεν αὐτόν.
 16 καὶ τούτου τοὺς μὲν ἄλλους ῥᾶον προσεποιήσατο, τὰ δὲ Ἱεροσόλυμα πολιορκῶν πράγματα ἔσχεν. τὴν μὲν γὰρ ἄλλην πόλιν, ἐσδεξαμένων αὐτὸν τῶν τὰ τοῦ Ὑρκανοῦ φρονούντων, ἀπραγμόνως ἔλαβεν, αὐτὸ δὲ τὸ ἱερὸν προκατασχόντων τῶν ἐτέρων οὐκ ἀπόνως
 2 εἶλεν· ἐπὶ τε γὰρ μετεώρου ἦν καὶ περιβόλῳ ἰδίῳ ὀχύρωτο. καὶ εἶγε ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ὁμοίως ἡμύνοντο, οὐκ ἂν αὐτὸ ἐχει-
 ρώσατο· νῦν δὲ τὰς τοῦ Κρόνου δὴ ὠνομασμένας διαλείποντες, καὶ οὐδὲν τὸ παράπαν ἐν αὐταῖς δρωῖντες, παρέδωκαν τοῖς Ῥω-
 3 μαίοις καιρὸν ἐν τῷ διακένῳ τούτῳ τὸ τεῖχος διασεῖσαι. μαθόντες γὰρ τὴν ἐμποίησιν αὐτῶν ταύτην τὸν μὲν ἄλλον χρόνον οὐδὲν σπουδῇ ἔπραττον, ταῖς δὲ δὴ ἡμέραις ἐκείναις, ὁπότε ἐκ τῆς περι-
 4 τροπῆς ἐπέλθοιεν, ἐκτονώτατά οἱ προσέβαλλον. καὶ οὕτως ἐάλωσάν τε ἐν τῇ τοῦ Κρόνου ἡμέρᾳ μὴδ' ἀμυνόμενοι, καὶ πάντα τὰ χρή-
 ματα διηρπάσθη. ἥ τε βασιλεία τῷ Ὑρκανῷ ἐδόθη, καὶ ὁ Ἀρι-
 στούβουλος ἀνῆρχθη.
 5 ταῦτα μὲν τότε ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἐγένετο· οὕτω γὰρ τὸ σύμ-
 παν ἔθνος, ὅσον ἀπὸ τῆς Φοινίκης μέχρι τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὴν θάλασσαν τὴν ἕσω παρῆκει, ἀπὸ παλαιοῦ κέκληται. ἔχουσι δὲ καὶ
 17 ἕτερον ὄνομα ἐπικτητὸν· ἥ τε γὰρ χώρα Ἰουδαία καὶ αὐτοὶ Ἰου-
 δαῖοι ὠνομάδονται. ἥ δὲ ἐπὶ κλησίς αὕτη ἐκείνοις μὲν οὐκ οἶδ' ὅθεν ἤρξατο γενέσθαι, φέρεται δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅσοι τὰ νόμιμα αὐτῶν, καίπερ ἄλλοεθνεῖς ὄντες, ζηλοῦσιν. καὶ ἔστι καὶ
 παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τὸ γένος τοῦτο, κολουσθὲν μὲν πολλάκις, ἀν-
 2 ξηθὲν δὲ ἐπὶ πλεῖστον, ὥστε καὶ ἐς παρρησίαν τῆς νομίσεως ἐκνι-
 κῆσαι. κευθρίδεται δὲ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἕς τε τὰλλα τὰ περὶ τὴν δίαιταν πάνθ' ὥς εἰπεῖν, καὶ μάλιστα ὅτι τῶν μὲν ἄλ-
 λων θεῶν οὐδένα τιμῶσιν, ἕνα δὲ τινα ἰσχυρῶς σέβουσιν. οὐδ' ἄγαλμα οὐδὲν ἐν αὐτοῖς ποτὲ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἔσχον, ἄρρητον δὲ
 3 δὴ καὶ ἀειδῆ αὐτὸν νομίζοντες εἶναι περισσότατα ἀνθρώπων θρη-
 σκεύουσιν. καὶ αὐτῷ νεῶν τε μέγιστον καὶ περικαλλέστατον, πλὴν καθ' ὅσον ἀχανὲς τε καὶ ἀνώροφος ἦν, ἐξεποίησαν, καὶ τὴν ἡμέ-
 ραν τὴν τοῦ Κρόνου καλουμένην ἀνέθεσαν, καὶ ἄλλα τε ἐν αὐτῇ ἰδιαιτάτα πολλὰ ποιοῦσι, καὶ ἔργον οὐδενὸς σπουδαῖον προσ-
 ἄπτονται.

καὶ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον, τίς τε ἔστι καὶ ὅθεν οὕτως ἐτιμῆθη, 4
ὅπως τε περὶ αὐτὸν ἐπιτόνῃται, πολλοῖς τε εἴρηται καὶ οὐδὲν τῇδε
τῇ ἱστορίᾳ προσήκει· τὸ δὲ δὴ ἐς τοὺς ἀστέρας τοὺς ἑπτὰ τοὺς 18
πλανήτας ὠνομασμένους τὰς ἡμέρας ἀνακεῖσθαι κατέστη μὲν ὑπ'
Αἰγυπτίων, πάρεστι δὲ καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους, οὐ πάσαι ποτὲ
ὥς λόγῳ εἰπεῖν ἀρξάμενον· οἱ γοῦν ἀρχαῖοι Ἕλληνες οὐδαμῇ αὐτό,
ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι, ἠπίσταντο. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πᾶν νῦν τοῖς τε 2
ἄλλοις ἄπασιν καὶ αὐτοῖς τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιχωριάζει, καὶ ἤδη καὶ
τοῦτο σφισι πάτριον τρόπον τινά ἐστι, βραχύ τι περὶ αὐτοῦ δια-
λεχθῆναι βούλομαι, πῶς τε καὶ τίνα τρόπον οὕτω τέτακται. ἤκουσα
δὲ δύο λόγους, ἄλλως μὲν οὐ χαλεποὺς γνωσθῆναι, θεωρίας δέ τι-
νος ἐχομένους. εἰ γάρ τις τὴν ἁρμονίαν τὴν διὰ τεσσάρων καλου- 3
μένην, ἥπερ πού καὶ τὸ κῦρος τῆς μουσικῆς συνέχειν πεπίστενται,
καὶ ἐπὶ τοὺς ἀστέρας τούτους, ὅφ' ὧν ὁ πᾶς τοῦ οὐρανοῦ κόσμος
διεῖληπται, κατὰ τὴν τάξιν καθ' ἣν ἕκαστος αὐτῶν περιπορεύεται
ἐπιγάγοι, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἕξω περιφορᾶς τῆς τῷ Κρόνῳ
δεδομένης, ἔπειτα διαλιπὼν δύο τὰς ἐχομένας τὸν τῆς τετάρτης 4
δεσπότην ὀνομάσειεν, καὶ μετ' αὐτὸν δύο αὖ ἑτέρας ὑπερβάς ἐπὶ
τὴν ἐβδόμην ἀφίκοιτο, καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ τρόπῳ αὐτὰς τε ἐπιὼν
καὶ τοὺς ἐφόρους σφῶν θεοὺς ἀνακυκλῶν ἐπιλέγοι ταῖς ἡμέραις,
εὐρήσει πάσας αὐτὰς μουσικῶς πως τῇ τοῦ οὐρανοῦ διακοσμήσει
προσηκούσας. εἷς μὲν δὴ οὗτος λέγεται λόγος, ἕτερος δὲ ὅδε. τὰς 19
ῥας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξάμενος ἀρι-
θμεῖν, καὶ ἐκεῖνην μὲν τῷ Κρόνῳ διδούς, τὴν δὲ ἔπειτα τῷ Διὶ
καὶ τρίτην Ἄρει, τετάρτην ἡλίῳ, πέμπτην Ἀφροδίτῃ, ἕκτην Ἑρμῇ
καὶ ἐβδόμην σελήνῃ, κατὰ τὴν τάξιν τῶν κύκλων καθ' ἣν οἱ Αἰ- 2
γύπτιοι αὐτὴν νομίζουσι, καὶ τοῦτο καὶ αὐθις ποιήσας, πάσας γὰρ
οὕτως τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσιν ὥρας περιελθὼν, εὐρήσεις τὴν
πρώτην τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ὥραν ἐς τὸν ἥλιον ἀφικνουμένην. καὶ 3
τοῦτο καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ὥρῶν κατὰ τὸν
αὐτὸν τοῖς πρόσθε λόγον πράξας, τῇ σελήνῃ τὴν πρώτην τῆς τρί-
της ἡμέρας ὥραν ἀναθήσεις, καὶ οὕτω καὶ διὰ τῶν λοιπῶν πορεύῃ,
τὸν προσήκοντα ἑαυτῇ θεὸν ἐκάστη ἡμέρα λήψεται.

ταῦτα μὲν οὕτω παραδέδοται, Πομπήιος δὲ ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνα 20
κατέπραξε, πρὸς τε τὸν Πόντον αὐθις ἦλθε, καὶ παραλαβὼν τὰ
τείχη ἐς τε τὴν Ἀσίαν κἀντεῦθεν ἐς τὴν Ἑλλάδα τὴν τε Ἰταλίαν
ἐκομίσθη. πολλὰς μὲν δὴ οὖν μάχας ἐνέκησε, πολλοὺς δὲ καὶ δυ- 2
νάστους καὶ βουσιλέας τοὺς μὲν προσεπολεμώσατο τοὺς δὲ καὶ ὁμο-

λογία προσεποιήσατο, πόλεις τε ὁκτὼ ἀπέκτισε, καὶ χώρας προσ-
 ὁδους τε συγχρὰς τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέδειξε, τὰ τε πλείω ἔθνη τῶν ἐν
 τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἡπείρῳ τότε αὐτοῖς ὄντων νόμοις τε ἰδίῳις καὶ πολι-
 τεύεισι κατεστήσατο καὶ διεκόσμησεν, ὥστε καὶ δεῦρο αὐτοὺς τοῖς
 3 ὑπ' ἐκείνου νομισθεῖσι χρῆσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, καίπερ μεγάλα
 τε ὄντα καὶ μηδενὶ τῶν πρόθε Ῥωμαίων πραχθέντα, καὶ τῇ τύχῃ
 καὶ τοῖς συστρατευσαμένοις οἱ ἀναθεῖναι ἂν τις· ὁ δὲ δὴ μάλιστα
 αὐτοῦ τε τοῦ Πομπηίου ἔργον ἐγένετο καὶ θαυμάσαι διὰ πάντων
 4 ἄξιόν ἐστι, τοῦτο νῦν ἤδη φράσω. πλείστην μὲν γὰρ ἰσχὺν καὶ ἐν τῇ
 θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ἡπείρῳ ἔχων, πλείστα δὲ χρήματα ἐκ τῶν αἰχμα-
 λώτων πεπορισμένος, δυνάσταις τε καὶ βασιλεῦσι συγχροῖς ὀκειωμένος,
 τοὺς τε δῆμους ὧν ἤρξε πάντας ὡς εἰπεῖν δι' εὐνοίας εὐεργεσίαις κε-
 5 κτημένος, δυνηθεὶς τ' ἂν δι' αὐτῶν τὴν τε Ἰταλίαν κατασχεῖν καὶ τὸ
 τῶν Ῥωμαίων κράτος πᾶν περιποιήσασθαι, τῶν μὲν πλείστων ἐθε-
 λοντὶ ἂν αὐτὸν δεξαμένων, εἰ δὲ καὶ ἀντεστήσαντινες, ἀλλ' ὑπ'
 ἀσθενείας γε πάντως ἂν ὁμολογησάντων, οὐκ ἠβουλήθη τοῦτο ποι-
 6 ῆσαι, ἀλλ' εὐθύς, ἐπειδὴ τάχιστα ἐς τὸ Βρεντέσιον ἐπεραιώθη, τὰς
 δυνάμεις πάσας αὐτεπάγγελτος, μήτε τῆς βουλῆς μήτε τοῦ δήμου
 ψηφισαμένου τι περὶ αὐτῶν, ἀφῆκεν, οὐδὲν οὐδὲ τοῦ ἐς τὰ νικη-
 τήρια αὐταῖς χρῆσασθαι φροντίσας. ἐπειδὴ γὰρ τὰ τε τοῦ Μα-
 ρίου καὶ τὰ τοῦ Σύλλου ἐν μίσει τοῖς ἀνθρώποις ἡπίστατο ὄντα,
 οὐκ ἠθέλησε φόβον τινὰ αὐτοῖς οὐδ' ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας, ὅτι τι τῶν
 21 ὁμοίων πέισονται, παρασχεῖν. οὐκὼν οὐδ' ὄνομα οὐδέν, καίτοι
 πολλὰ ἀπὸ τῶν κατειργασμένων λαβεῖν ἂν δυνηθεὶς, προσεκτήσατο.
 τὰ μὲν γὰρ ἐπινίκια, λέγω δὴ τὰ μελῶ νομιζόμενα, καίπερ οὐχ
 ὅσιον ὃν ἔκ γε τῶν πᾶν πατριῶν ἄνευ τῶν συννικησάντων τινὶ
 2 πεμφθῆναι, ὅμως ψηφισθέντα ἐδέξατο. καὶ αὐτὰ μὲν ἅπαξ ἀπὸ
 πάντων τῶν πολέμων ἤγαγε, τρόπαια δὲ ἄλλα τε πολλὰ καὶ καλῶς
 κεκοσμημένα καθ' ἕκαστον τῶν ἔργων καὶ τὸ βραχυτάτον ἐπεμψε,
 καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐν μέγα, πολυτελῶς κεκοσμημένον καὶ γραφὴν ἔχον
 3 ὅτι τῆς οἰκουμένης ἐστίν. οὐ μέντοι καὶ ἐπιωνυμίαν τινὰ προσεπέ-
 θετο, ἀλλὰ καὶ μόνῃ τῇ τοῦ Μάρκου, ἥνπερ πον καὶ πρὸ ἐκείνων
 τῶν ἔργων ἐκέκτητο, ἠρξέσθῃ. οὐ μὴν οὐδ' ἄλλην τινὰ τιμὴν ὑπέρ-
 4 οχκον λαβεῖν διεπράξατο, ἢ τοῖς γε ψηφισθεῖσιν ἀπόντι οἱ πλὴν
 4 ἅπαξ ἐχρήσατο. ἦν δὲ ταῦτα διαφρορεῖν τε αὐτὸν κατὰ πάσας
 αἰετὰς πανηγύρεις, καὶ τὴν στολὴν τὴν μὲν ἀρχικὴν ἐν πάσαις αὐ-
 ταῖς, τὴν δὲ ἐπινίκιον ἐν τοῖς τῶν ἱππῶν ἀγῶσιν ἐνδύειν. ταῦτα
 γὰρ αὐτῷ, συμπράσσοντος ἐς τὰ μάλιστα τοῦ Καίσαρος, καὶ παρὰ

20 3 1 ἀπ'

21 1 4 τὰ] αὐτὰ τὰ

6 1 ἐς τε τὸ

4 γὰρ om

6 τι om

τὴν τοῦ Κάτωνος τοῦ Μάρκου γνώμην ἐδόθη. καὶ περὶ μὲν ἐκεῖ- 22
 ρου, ὅστις τε ἦν καὶ ὅτι τοὺς πολλοὺς ἐθεράπευε, τὸν τε Πομπήιον
 ἄλλως μὲν καθήρει, δι' ὧν δὲ δὴ τῷ τε ὁμίλῳ χαριεῖσθαι καὶ αὐ-
 τὸς ἰσχύσειν ἐμελλε προσεποιεῖτο, προείρηται· ὁ δὲ δὴ Κάτων οὗ-
 τος ἦν ἐκ τοῦ τῶν Πορκίων γένους καὶ τὸν Κάτωνα τὸν πᾶν ἐξή-
 λου, πλὴν καθ' ὅσον παιδείᾳ Ἑλληνικῇ μᾶλλον αὐτοῦ ἐκέχρητο. 2
 ἥσκει δὲ τὰ τοῦ πλήθους ἀκριβῶς, καὶ ἓνα μὲν ἀνθρώπων οὐδένα
 ἐθαύμαζε, τὸ δὲ δὴ κοινὸν ὑπερηγάπα, καὶ πᾶν μὲν τὸ ὑπὲρ τοὺς
 ἄλλους πεφυκὸς ὑποψία δυναστείας ἐμίσει, πᾶν δὲ τὸ δημοτικὸν
 ἐλέω τῆς ἀσθενείας ἐφίλει. καὶ δῆμον ἐραστής τε ὡς οὐδεὶς ἄλλος 3
 ἐγίνετο, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ δικαίου παρηρσίαν καὶ μετὰ κινδύνων
 ἐποιεῖτο. καὶ ταῦτα μέντοι πάντα οὔτε πρὸς ἰσχὺν οὔτε πρὸς δό-
 ξαν ἢ τιμὴν τινα, ἀλλ' αὐτῆς ἕνεκα τῆς τε αὐτονομίας καὶ τῆς ἀν-
 ραννεύτου διαίτης ἐπραττεν. τοιοῦτος οὖν δὴ τις ὢν ἔς τε τὸ κοι- 4
 ρὸν τότε πρῶτον παρῆλθε καὶ πρὸς τὰ ψηφισόμενα, καίπερ μηδε-
 μίαν τῷ Πομπηίῳ ἔχθραν ἔχων, ἀλλ' ὅτι γε ἔξω τῶν πατρίων ἦν,
 ἀντεῖπεν.

ἀπόντι μὲν δὴ οὖν αὐτῷ ταῦτ' ἔδοσαν, ἐλθόντι δὲ οὐδέν, πᾶν- 23
 τως ἄν πον καὶ ἕτερα προσθέντες, εἴπερ ἠθέληκε· ἄλλοις γοῦν
 τισὶν ἐν ἐλάττωι αὐτοῦ κράτει γενομένοις πολλὰ καὶ ὑπέρογκα πολ-
 λάκις ἐνεῖμαν. καὶ ὅτι γε καὶ ἐκεῖνα ἄκοντες ἐπραξαν, δῆλον ἐστίν.
 ὁ οὖν Πομπήιος εὖ εἰδὼς ὅτι πάνθ' ὅσα ἐν ταῖς δυναστείαις τοῖς 2
 ἰσχύουσί τι παρὰ τῶν πολλῶν γίγνεται, τὴν τε ὑπόνοιαν, καὶ τὰ
 μάλιστα ἐθελούσιοι τι ψηφίσωνται, ὡς καὶ κατὰ βίαν ἐκ τῆς τῶν
 κρατούντων παρασκευῆς διδόμενα ἔχει, καὶ δόξαν οὐδεμίαν τοῖς
 λαβοῦσιν αὐτά, ὡς καὶ μὴ παρ' ἐκόντων ἀλλ' ἀναγκασθέντων, μηδ'
 ἀπ' ἐννοίας ἀλλ' ἐκ κολακείας ὑπάρξαντά σφισι, φέρει, οὐκ ἐπέ-
 τρεπεν ἀρχὴν οὐδενὶ οὐδὲν ἐσηγήσασθαι. καὶ πολὺ γε τοῦτο βέλ- 3
 τιον εἶναι ἔλεγεν ἢ ψηφισθέντα μὴ προσέεσθαι· ἐν μὲν γὰρ τῷ
 μῖσός τε ἐπὶ τῇ δυναστείᾳ ὑφ' ἧς ἐγινώσκετο, καὶ ὑπερηγάνειαν
 καὶ ὕβριν τῷ μὴ δέχεσθαι τὰ διδόμενα παρὰ τῶν κρατιτῶν δῆ-
 θεν ἢ πάντως γε τῶν ὁμοίων ἐνεῖναι, ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ τὸ δημοτι-
 κὸν ὥντως καὶ ὄνομα καὶ ἔργον οὐκ ἀπ' ἐνδεΐξεως ἀλλ' ἐξ ἀληθείας
 ὑπάρχειν. τὰς γὰρ τοὶ ἀρχὰς καὶ τὰς ἡγεμονίας ἔξω τῶν πατρίων 4
 ὀλίγον πάσας λαβὼν, τὰ γοῦν ἄλλα τοιαῦτα, ἔξ ὧν μήτε ὠφελῶν
 τινὰ μήτε ὠφελούμενος φθόρον ἄλλως καὶ μῖσος καὶ πρὸς αὐτῶν
 τῶν διδόντων αὐτὰ σχῆσειν ἐμελλεν, οὐκ ἐδέχετο.

καὶ ταῦτα μὲν ἀνὰ χρόνον ἐγένετο, τότε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πολέμιον 24

ἀνάπαιυσιν τὸν λοιπὸν τοῦ ἔτους χρόνον ἔσχον, ὥστε καὶ τὸ οἰώ-
 νισμα τὸ τῆς ὑγείας ὠνομασμένον διὰ πάντῃ πολλοῦ ποιῆσαι. τοῦτο
 δὲ μαντείας τις τρόπος ἐστί, πύστιν τινὰ ἔχον εἰ ἐπιτρέπει σφίσι
 ὁ θεὸς ὑγίαιαν τῷ δήμῳ αἰτῆσαι, ὥς οὐχ ὅσιον ὄν οὐδὲ αἰτήσιν
 2 αὐτῆς, πρὶν συγχωρηθῆναι, γενέσθαι. καὶ ἐτελεῖτο κατ' ἔτος ἡ
 ἡμέρα, ἐν ᾗ μηδὲν στρατόπεδον μήτε ἐπὶ πόλεμον ἔξῃει μήτ' ἀντι-
 παρετάττετό τισι μήτε ἐμάχετο. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς συνεχέσι
 κινδύνοις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐμφυλίοις, οὐκ ἐποιεῖτο. ἄλλως τε γὰρ
 παγγάλεπόν σφισιν ἦν καθαρὰν ἀπὸ πάντων αὐτῶν ἡμέραν ἀκρι-
 3 βῶς τηρῆσαι, καὶ προσέτι καὶ ἀτοπώτατον, κακὰ αὐτοὺς ἐν ταῖς
 στάσεσιν ἐκουσίους ἀμύθητα ἀλλήλοις παρέχοντας, καὶ μέλλοντας,
 ἄντε ἡττηθῶσιν ἄντε καὶ νικήσωσι, κακοῦσθαι, ἔπειτα σωτηρίαν
 25 παρὰ τοῦ θεοῦ προσαιτεῖν. ἀμέλει καὶ τότε ἡδυνήθη μὲν πως τὸ
 οἰώνισμα ἐκεῖνο ποιηθῆναι, οὐ μέντοι καὶ καθαρὸν ἐγένετο· ἔξεδροι
 γὰρ τινες ὄρνιθες ἐπέπταντο, καὶ διὰ τοῦτ' ἀνεμαντεύσαντο. καὶ
 2 ἄλλα δὲ αὐτοῖς σημεῖα οὐκ αἴσια συνηρέθη· κεραννοὶ τε γὰρ ἐν
 αἰθρίᾳ πολλοὶ ἔπεσον, καὶ ἡ γῆ ἰσχυρῶς ἐσειόθη, εἰδωλά τε πολ-
 λαχόθι ἀνθρώπων ἐφαντάσθη, καὶ λαμπάδες ἀνεκὰς ἐς τὸν οὐρα-
 νὸν ἀπὸ τῶν δυσμῶν ἀνέδραμον, ὥστε πάντα τινὰ καὶ ἰδιώτην τὰ
 3 σημαίνόμενα ἀπ' αὐτῶν προγινῶναι. οἱ γὰρ δήμαρχοι τὸν Ἀντί-
 ριον τὸν ὕπατον ὁμοιοτροπώτατόν σφισιν ὄντα προσλαβόντες, ὁ
 μὲν τις τοὺς παῖδας τῶν ὑπὸ τοῦ Σύλλου ἐκπεσόντων πρὸς τὰς ἀρ-
 χὰς ἤγεν, ὁ δὲ τῷ τε Παιτῷ τῷ Πουπλίῳ καὶ τῷ Σύλλᾳ τῷ Κορ-
 νηλίῳ τῷ μετ' αὐτοῦ ὀλόντι τό τε βουλευεῖν καὶ τὸ ἄρχεῖν ἐξεῖναι
 4 ἐδίδον. ἄλλος χρεῶν ἀποκοπὰς, ἄλλος κληρουχίας καὶ ἐν τῇ Ἰτα-
 λίᾳ καὶ ἐν τῷ ὑπερκῶ γενέσθαι ἐσηγεῖτο.

καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τε τοῦ Κικέρωνος καὶ πρὸς τῶν ἄλλων
 τῶν ὁμογενωμορούντων οἱ προκαταληφθέντα, πρὶν ἔργον τι ἀπ' αὐ-
 26 τῶν συμβῆναι, ἐπαύθη· Τίτος δὲ δὴ Λαβιῆνος Γάιον Παβίριον
 ἐπὶ τῷ τοῦ Σατουρνίνου φόνῳ γραψάμενος πλεῖστόν σφισι τίραχον
 παρέσχεν. ὁ τε γὰρ Σατουρνίνος πρὸ ἑξ πον καὶ τριάκοντα ἐτῶν
 ἐτεθνήκει, καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς αὐτὸν οἱ ὕπατοι τότε
 παρὰ τῆς βουλῆς προσετείχετο, ὥστε ἡ γερονσία ἄκυρος ἐκ τοῦ
 2 δικαστηρίου ἐκείνου τῶν ψηφισμάτων ἐγίνετο. κακὰ τοῦτον πᾶς
 ὁ κόσμος τῆς πολιτείας ἐταράττετο. ὁ μὲν γὰρ Παβίριος οὐδ' ὠμο-
 λόγει τὸν φόνον, ἀλλ' ἄπαρνος ἦν· οἱ δὲ δήμαρχοι τὴν τε ἰσχὺν
 καὶ τὴν ἀξίωσιν τῆς βουλῆς καταλῦσαι παντελῶς ἐσπούδαζον, καὶ
 ἐξουσίαν ἑαυτοῖς τοῦ πάνθ' ὅσα βούλονται ποιεῖν προπαρεσκεύαζον·

διὰ γὰρ δὴ τοῦ τὰ τε τῷ συνεδρίῳ δόξαντα καὶ τὰ πρὸ τοσούτων 3
 ἐτιῶν προαχθέντα ἐδύνεσθαι τοῖς τέ τι τῶν ὁμοίων ἐπιχειροῦσιν
 ἄδεια ἐδίδοτο καὶ αἱ τιμωρίαι αὐτῶν ἐκωλύοντο. ἡ οὖν γερούσια
 δεινὸν μὲν καὶ ἄλλως ἐνόμιζεν εἶναι ἄνδρα βουλευτὴν μήτ' ἀδι-
 κοῦντά τι καὶ ἐς γῆρας ἤδη προεληλυθότα ἀπολεῖσθαι, πολλῷ δὲ
 δὴ μᾶλλον ἡγανάκτει ὅτι τό τε πρόσχημα τῆς πολιτείας διεβύλλετο
 καὶ τὰ πράγματα τοῖς φανλοτάτοις ἐπετρέπετο. σπουδαί τε οὖν 27
 ταραχώδεις καὶ φίλονεικταὶ ἀφ' ἐκατέρων περὶ τε τοῦ δικαστηρίου,
 τῶν μὲν ὅπως μὴ συναχθῇ, τῶν δὲ ἵνα καθιζήσῃ δικαιούντων, καὶ
 ἐπειδὴ τοῦτο διὰ τε τὸν Καίσαρα καὶ δι' ἄλλους τινὰς ἐνίκησε,
 περὶ γε τῆς κρίσεως αὐτῆς συνέβησαν. καὶ ἦν γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνος 2
 καὶ μετὰ τοῦ Καίσαρος τοῦ Λουκίου δικάζων (οὐ γὰρ ἀπλῶς, ἀλλὰ
 τὸ δὴ λεγόμενον περδουελλίωνος ὁ Ραβίριος ἐκρίθη), κατεψηφί-
 σαντο αὐτοῦ, καίτοι μὴ πρὸς τοῦ δήμου κατὰ τὰ πάτρια, ἀλλὰ
 πρὸς αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ οὐκ ἔξον αἰρεθέντες. καὶ ἐφῆκε μὲν ὁ 3
 Ραβίριος, πάντως δ' ἂν καὶ παρὰ τῷ δήμῳ ἕλω, εἰ μὴ ὁ Μέτελ-
 λος ὁ Κέλερ οἰωνιστὴς τε ὢν καὶ στρατηγῶν ἐνεπόδισεν· ἐπειδὴ
 γὰρ οὔτε ἄλλως ἐπείθοντό οἱ, οὐθ' ὅτι παρὰ τὰ νεομισμένα ἢ
 κρίσις ἐγεγόνει ἐνεθυμοῦντο, ἀνέδραμεν ἐς τὸ Ἰανίκουλον πρὶν καὶ
 ὅτι οὖν σφᾶς ψηφίσασθαι, καὶ τὸ σημεῖον τὸ στρατιωτικὸν κατέ-
 σπασεν, ὥστε μηδὲν ἔτ' αὐτοῖς ἔξεῖναι διαγνῶναι.

τοῦτο δέ, τὸ κατὰ τὸ σημεῖον, τοῖόνδε τι ἐστίν. πολλῶν τὸ 28
 ἀρχαῖον πολεμίων τῇ πόλει προσοικούντων, φοβούμενοι μὴ ποτε
 ἐκκλησιαζόντων σφῶν κατὰ τοὺς λόχους ἐπιθῶνται τινες τῇ πόλει
 τὸ Ἰανίκουλον καταλαβόντες, ἐνόμισαν μὴ πάντες ἅμα ψηφίσθαι,
 ἀλλὰ τινὰς αἰεὶ ἐνόπλους τὸ χωρίον ἐκεῖνο ἐκ διαδοχῆς φυλάττειν.
 καὶ αὐτό, ἕως μὲν ἡ ἐκκλησία ἦν, ἐφρουροῦν, ὅποτε δὲ διαλυθῇ 2
 σεσθαι ἔμελλε, τό τε σημεῖον καθηρεῖτο καὶ οἱ φύλακες ἀπηλλάσ-
 στοντο· οὐ γὰρ ἔξῃ μὴ φρουρουμένου τοῦ χωρίου ἐκεῖνου οὐδὲν ἔτι
 χρηματισθῆναι. τοῦτο δὲ ἐν μόναῖς ταῖς κατὰ τοὺς λόχους ἀθροί- 3
 ζομέναις ἐκκλησίαις ἐγίνετο, ὅτι τε ἔξω τοῦ τείχους, καὶ ὅτι πάν-
 τες οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες ἀνάγκην εἶχον ἐς αὐτὰς συνίεναι· καὶ ἔτι
 καὶ νῦν ὅσας ἔνεκα ποιεῖται.

οὕτω μὲν δὴ τότε ἡ τε ἐκκλησία καθαιρεθέντος τοῦ σημείου 4
 διελύθη καὶ ὁ Ραβίριος ἐσώθη· ἔξῃ μὲν γὰρ τῷ Αβιήνῳ καὶ
 αὐτῆς δικάσασθαι, οὐ μέντοι καὶ ἐποίησεν αὐτό· ὁ δὲ δὴ Κατίλι- 29
 ρας ὥδέ τε καὶ διὰ τούδε ἀπώλετο. ἔδοξε τῇ βουλῇ, τὴν τε ὑπα-
 τείαν καὶ τότε αἰτήσαντος, καὶ πᾶν ὅτιδήποτε ἐνεδέχετο ὅπως ἀπο-

26 3 1 τοῦ] τούτου 3 ἐκωλύοντο 4 εἶναι καὶ ἄνδρα*
 27 2 1 τε* 28 3 3 ἐτι] ἐτι τε*

δειχθῆ μηχανωμένον, δέκα ἐτῶν φυγὴν, τοῦ Κικέρωνος ἐς τὰ μά-
 λιστα ἐνάγοντος, τοῖς ἐπιτιμίαις τοῖς ἐπὶ τῷ δεκασμῷ τεταγμένοις
 2 προσονομοθετῆσαι. τοῦτ' οὖν καὶ ἐκεῖνος δι' ἑαυτόν, ὅπερ πον καὶ
 ἀληθὲς ἦν, ἐγνώσθαι νομίσας ἐπεχείρησε μὲν, χεῖρά τινα παρασκευά-
 σας, τὸν Κικέρωνα καὶ ἄλλους τινὰς τῶν πρώτων ἐν αὐταῖς ταῖς
 ἀρχαιουσίαις, ἵν' ὕπατος εὐθὺς χειροτονηθῇ, φονεῦσαι, οὐκ ἦδυν-
 3 νήθη δέ. ὁ γὰρ Κικέρων προμαθὼν τὸ ἐπιβούλευμα τῇ τε γερον-
 σίᾳ ἐμήνυσεν αὐτὸ καὶ κατηγορίαν αὐτοῦ πολλὴν ἐποίησατο· ἐπειδὴ
 τε οὐκ ἔπεισέ σφας ψηφίσασθαι τι ὧν ἡξίου (οὔτε γὰρ πιθανὰ
 ἐξηγγελῆναι καὶ διὰ τὴν ἑαυτοῦ ἔχθραν καταπρεύεσθαι τῶν ἀν-
 4 δρῶν ὑπωπτεύθη), ἐφοβήθη ἅτε καὶ προσπαρωξυγκῶς τὸν Κατι-
 λίναν, καὶ οὐκ ἐτόλμησεν ἀπλῶς ἐς τὴν ἐκκλησίαν ἐσελθεῖν ὥσπερ
 εἰώθει, ἀλλὰ τοὺς τε ἐπιτηδείους συνεπηγάγετο παρεσκευασμένους
 ἀμύναι οἱ εἴ τι δεινὸν γένοιτο, καὶ θώρακα τῆς τε ἑαυτοῦ ἀσφα-
 5 λείας καὶ τῆς ἐκείνων διαβολῆς ἔνεκα, ὑπὸ μὲν τὴν ἐσθῆτα, παρα-
 φάνων δ' αὐτὸν ἐξεπίτηδες, ἐνεδύσατο. ἔκ τε οὖν τούτου, καὶ ὅτι
 καὶ ἄλλως γῆμῃ τις ἐγένετο ὅτι ἐπιβουλεύεται, ὃ τε δῆμος δεινῶς
 ἠγωνάκησε καὶ οἱ συνονομοκότες τῷ Κατιλίᾳ φοβηθέντες αὐτὸν
 30 ἡσύχασαν. καὶ οὕτως ὕπατοί τε ἕτεροι ἡρέθησαν, καὶ ἐκεῖνος οὐ-
 κέτι λάθρα, οὐδὲ ἐπὶ τὸν Κικέρωνα τοὺς τε σὺν αὐτῷ μόνους, ἀλλὰ
 2 καὶ ἐπὶ πᾶν τὸ κοινὸν τὴν ἐπιβουλήν συνίστη. ἔκ γὰρ τῆς Ρώμης
 αὐτῆς τοὺς τε κακίστους καὶ καινῶν αἰεὶ ποτε πραγμάτων ἐπιθυ-
 μητάς, καὶ τῶν συμμάχων ὅτι πλείστον, χρεῶν τε ἀποκοπὰς
 καὶ γῆς ἀναδασμούς, ἄλλα τε ἔξ ὧν μάλιστα δελεάσειν αὐτοὺς
 3 ἤμελλεν, ὑπισχνούμενός σφισι συνῆγεν. καὶ τοὺς γε πρώτους αὐτῶν
 καὶ δυνατωτάτους (ἦσαν δὲ ἄλλοι τε καὶ Ἀντώνιος ὁ ὕπατος) καὶ
 ἐς ἀθεμίτων ὀρκωμοσιῶν ἀνάγκην προήγαγεν· παῖδα γὰρ τινα κα-
 ταδύσας, καὶ ἐπὶ τῶν σπλάγχθων αὐτοῦ τὰ ὄρκια ποιήσας, ἔπειτα
 4 ἐσπλάγχθυσεν αὐτὰ μετὰ τῶν ἄλλων. συνέπραττον δὲ αὐτῷ τὰ
 μάλιστα τὰ μὲν ἐν τῇ Ρώμῃ ὃ τε ὕπατος καὶ ὁ Λέντουλος ὁ Πού-
 πλιος ὁ μετὰ τὴν ὑπατείαν ἐκ τῆς γερονσίας ἐκπεσὼν (ἐστρατήγει γὰρ
 ὅπως τὴν βουλείαν ἀναλάβῃ), τὰ δὲ ἐν ταῖς Φαισούλαις, ἐς ἃς οἱ
 5 στρατιῶται αὐτοῦ συνέλέγοντο, Γαίος τις Μάλλιος, τῶν τε πολεμικῶν
 ἐμπειροτάτος (μετὰ γὰρ τῶν τοῦ Σέλλων λοχαγῶν ἐστράτευτο) καὶ
 πολυδαπανώτατος ὢν· σύμπαντα γοῦν ὅσα τότε ἐκτίσατο, καίπερ
 31 πάμπολλα ὄντα, κακῶς καταναλώσας ἐτέρων ἔργων ὁμοίων ἐπεθύμει.
 πρότερα μὲν τὰ ἐν τῷ ἄστει γιγνόμενα διὰ γραμμάτων τινῶν, ἃ

29 4 3 γένοιτο*
 ὅτι 3 2 καὶ ante δυν. om

30 2 1 ἔκ τε γὰρ—τοὺς κακ.??*
 3 προσήγαγε*

2 3 ὅτι] ὡς
 5 2 ἐστρατεύετο

τὸν μὲν γράψαντα οὐκ ἐδήλου, τῷ δὲ δὴ Κράσσῳ καὶ ἄλλοις τισὶ
 τῶν δυνατῶν ἐδόθη· καὶ ἐπ' αὐτοῖς δόγμα ἐκυρώθη, ταραχὴν τε
 εἶναι καὶ ζήτησιν τῶν αἰτίων αὐτῆς γενέσθαι. δεύτερα δὲ τὰ ἀπὸ 2
 τῆς Τυρσηνίδος, καὶ προσεψηφίσαντο τοῖς ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς
 τε πόλεως καὶ τῶν ὅλων αὐτῆς πραγμάτων, καθάπερ εἰώθεσαν· καὶ
 γὰρ τούτῳ τῷ δόγματι προσεγράφη τὸ διὰ φροντίδος αὐτοὺς σχεῖν
 ὥστε μηδεμίαν ἀποτριβὴν τῷ δημοσίῳ συμβῆναι. γενομένου δὲ τούτου 3
 καὶ φρουρὰς πολλαχόθι καταστάσης τὰ μὲν ἐν τῷ ἄστει οὐκέτ' ἐνεω-
 τερίσθη, ὥστε καὶ ἐπὶ συκοφαντία τὸν Κικέρωνα διαβληθῆναι, τὰ δὲ
 ἐκ τῶν Τυρσηνῶν ἀγγελλόμενα τὴν τε αἰτίαν ἐπιστώσατο καὶ βίας
 ἐπ' αὐτοῖς γραφὴν τῷ Κατιλίῳ παρεσκεύασεν. καὶ ὅς τὰ μὲν πρῶτα 32
 καὶ πᾶν αὐτὴν ἐτοίμως, ὥς καὶ ἀπὸ χρηστοῦ τοῦ συνειδότος, ἐδέ-
 ξατο, καὶ πρὸς τε τὴν δίκην δῆθεν ἡτοιμάζετο, καὶ τῷ Κικέρωνι
 αὐτῷ τηρεῖν αὐτόν, ὅπως δὴ μὴ φύγῃ πον, παρεδίδου. μὴ προσ- 2
 δεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν φρουρὰν αὐτοῦ, παρὰ τῷ Μετέλλῳ τῷ
 στρατηγῷ τὴν δίαίταν ἐκουσίως ἐποιεῖτο, ὥς ἥκιστα ὑποπιεσθῇ
 νεωτερίζειν τι, μέχρις ἂν καὶ ἐκ τῶν αὐτόθι συνωμοσιῶν ἰσχυρόν τι
 προσλάβῃ. ὥς δ' οὐδέν οἱ προεχώρει (ὃ τε γὰρ Ἀντώνιος φοβή- 3
 θεὶς ὑπεστέλλετο καὶ ὁ Λέντουλος ἥκιστα δραστήριος ἦν), προεῖ-
 πεν αὐτοῖς νυκτὸς ἐς οἰκίαν τινὰ συλλεγῆναι, καὶ λαθὼν τὸν Μέ-
 τελλον ἡλθέ τε πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐπετίμησέ σφισιν ἐπὶ τε τῇ ἀτολ-
 μίᾳ καὶ ἐπὶ τῇ μαλακίᾳ. καὶ τούτου διεξεληθὼν ὅσα τε πείσονται 4
 φωραθέντες καὶ ὅσων τεύξονται κατορθώσαντες, οὕτως αὐτοὺς καὶ
 ἐπέθρωσε καὶ παρώξυνεν ὥσθ' ὑποσχέσθαι δύο τινὰς ἐς τε τὴν
 τοῦ Κικέρωνος οἰκίαν ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐσήσειν κἀνταῦθα αὐτὸν φο-
 νεύειν. ὥς δὲ καὶ τοῦτο προεμνησθῆ (ὃ γὰρ Κικέρων πολὺν δυ- 33
 νάμενος, συγχροῦς τε ἐκ τῶν συνηγορημάτων τοὺς μὲν οἰκειοῦμενος
 τοὺς δὲ ἐκφοβῶν, πολλοὺς τοὺς διαγγέλλοντάς οἱ τὰ τοιαῦτα ἔσχε),
 μεταστῆναι ἢ γερονσία τὸν Κατιλίαν ἐψηφίσατο. καὶ ὅς ἀσμένως 2
 τε ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ ἐξεχώρησε, καὶ πρὸς τὰς Φαισοῦλας
 ἐλθὼν τὸν τε πόλεμον ἄντικρυς ἀνέλετο, καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν
 σκενὴν τῶν ὑπᾶτων λαβὼν καὶ τοὺς προσυνειλεγμένους ὑπὸ τοῦ
 Μαλλίου συνεκρότει, καὶ τούτῳ καὶ ἄλλους τινάς, πρῶτον μὲν ἐκ
 τῶν ἐλευθέρων ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τῶν δούλων, προσεποιεῖτο. ὅθεν 3
 περ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν τε βίαν αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, καὶ τὸν
 Ἀντώνιον ἐς τὸν πόλεμον, ἀγνοοῦντές πον τὴν συνωμοσίαν σφῶν,
 ἔστειλαν, αὐτοὶ τε τὴν ἐσθῆτα μετέβαλον. καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ
 Κικέρων κατὰ χώραν ἔμεινεν· εἰλήχει γὰρ τῆς Μακεδονίας ἄρξαι, 4
 οὔτε δὲ ἐς ἐκείνην (τῷ γὰρ συνάρχοντι αὐτῆς διὰ τὴν περὶ τὰς
 δίκας σπουδὴν ἐξέστη) οὔτε ἐς τὴν Γαλατίαν τὴν πλησίον, ἣν ἂν

τέλαβε, διὰ τὰ παρόντα ἐξήλασεν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὴν πόλιν διὰ φυλακῆς ἐποίησατο, ἐς δὲ τὴν Γαλατίαν τὸν Μέτελλον, ὅπως μὴ καὶ ὁ Κατίλινος αὐτὴν σφετερίσῃται, ἐπεμψεν.

34 καὶ ἐν καιρῷ γε ἐς τὰ μάλιστα τοῖς Ῥωμαίοις κατέμεινεν. παρασκευαζομένου γὰρ τοῦ Λεντούλου καταπρῆσαι τε τὸ ἄστυ καὶ σφαγὰς ἐργάσασθαι μετὰ τε τῶν ἄλλων τῶν συνομοιοζόντων καὶ μετὰ Ἀλλοβρόγων, οὓς κατὰ προεβίαν παρόντας ἀνέπεισε συμφρο-
2 νῆσαι τε αὐτῷ . . . καὶ συλλαβὼν τοὺς ἐπ' αὐτὴν σταλέντας ἐς τε τὸ βουλευτήριον μετὰ τῶν γραμμάτων ἐσῆγαγε, καὶ ἄδειαν αὐτοῖς δοὺς πᾶσαν οὕτω τὴν συνομοσίαν ἤλεγξεν. καὶ τούτου ὁ Λέντουλος ἀπειπεῖν τὴν στρατηγίαν ὑπὸ τῆς γερονσίας ἀναγκασθεὶς ἐν φρουρᾷ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν συλληφθέντων ἐγένετο, καὶ οἱ λοιποὶ ἀνέξη-
3 τούντο. καὶ ταῦτα καὶ τῷ δήμῳ ὁμοίως ἤρесе, καὶ μάλιστα ἐπειδὴ τοῦ Κικέρωνος δημηγοροῦντός τι περὶ αὐτῶν, τὸ ἄγλημα τὸ τοῦ Διὸς ἐς τε τὸ Καπιτώλιον παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ἐκκλησίας ἀνδρόθυμῃ, καὶ κατὰ τὴν ἐφήγησιν τῶν μάντεων πρὸς τε τὰς ἀνα-
4 τολὰς καὶ πρὸς τὴν ἀγορὰν βλέπον ἀνετέθη. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοί τε συνομοσίαν τινα ἐξελεγχθήσεσθαι ἐκ τῆς τοῦ ἀγάλματος πτώσεως εἰρήκεσαν, καὶ ἡ ἀνάθεσις αὐτοῦ τοῖς φωραθεῖσι συνέβαινε, τό τε θεῖον ἐμεγάλυνον καὶ τοὺς τὴν αἰτίαν λαβόντας δι' ὀργῆς μᾶλλον ἐποιούντο.

35 διῆλθε μὲν οὖν λόγος ὅτι καὶ ὁ Κράσσος ἐν αὐτοῖς εἴη, καὶ τοῦτο καὶ τῶν συλληφθέντων τις ἐμήνυσεν, οὐ μόντοι πολλοὶ ἐπίστευσαν· οἱ μὲν γὰρ ἀρχὴν οὐδ' ἤξιον τοιοῦτό τι ἐς αὐτὸν ὑπο-
2 πτενεῖν, οἱ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑπαιτίων ὑπετόπον αὐτό, ὅπως βοηθείας τινὸς διὰ τοῦτο παρ' αὐτοῦ, ὅτι πλείστον ἐδύνατο, τόχῳσι, λογοποιεῖσθαι. εἰ δ' οὖν τισὶ καὶ πιστὸν ἐδόκει εἶναι, ἀλλ' οὗτοι γε ἐδικαίουν ἄνδρα τε ἐν τοῖς πρώτοις σφῶν ὄντα ἀπολέσαι καὶ
3 τὴν πόλιν ἐπὶ πλείον ἐκταράξαι. ὥστε τοῦτο μὲν παντελῶς διέπεισεν· παρασκευαζομένων δὲ δὴ πολλῶν καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, τῶν μὲν ὑπὸ δέους τῶν δὲ καὶ οἴκτῳ τοῦ τε Λεντούλου καὶ τῶν ἄλλων, ἐξαρκῆσαι πάντας αὐτοὺς ὅπως μὴ ἀποθάνωσι, προπυθόμενος τοῦθ' ὁ Κικέρων τό τε Καπιτώλιον καὶ τὴν ἀγορὰν τῆς νυκτὸς
4 φρουρᾷ προκατέσχε, καὶ τινα παρὰ τοῦ δαιμονίου χρηστήν ἐλπίδα ἅμα τῇ ἐν λαβῶν, ὅτι ἱερῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀειπαρθένων ὑπὲρ τοῦ δήμου ποιηθέντων τὸ πῦρ ἐπὶ μακρότατον παρὰ τὸ εἰκὸς ἤρθη, τὸν μὲν δῆμον τοῖς στρατηγοῖς ὀρχῶσαι ἐς τὸν κα-
τάλογον, εἰ δὲ τις χρεῖα στρατιωτῶν γένοιτο, ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ

34 1 2 τὸ ἄστυ] τινος*
4 ἀπολέσθαι

2 3 ὁ τε Α. ?*

35 2 3 οὕτω

ἐν τούτῳ τὴν βουλὴν ἤθροισε, καὶ σφας συνταράξας τε καὶ ἐκφο-
βήσας ἔπεισε θάνατον τῶν συνειλημμένων καταγρῶναι. ἐγένοντο 36
μὲν γὰρ ἀμφίβολοι, καὶ παρ' ὀλίγον αὐτοὺς ἀπέλυσαν. ὁ γὰρ Καί-
σαρ, πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ ψηφισαμένων ἀποθανεῖν σφᾶς, γνώ-
μην ἔδωκε δῆσαι τε αὐτοὺς καὶ ἐς πόλεις ἄλλους ἄλλη καταθέσθαι,
τῶν οὐδῶν ἰσπερημένους, ἐπὶ τῷ μῆτε περὶ ἀδείας ἔτι αὐτῶν χρη- 2
ματισθῆναι τίποτε, κἂν διαδράσῃ τις, ἐν πολεμίων μοίρᾳ τὴν πό-
λιν ἐξ ἧς ἂν φύγῃ εἶναι· καὶ τοῦτο πάντες οἱ μετὰ ταῦτα ἀποφη-
νάμενοι μέχρι τοῦ Κάτωνος ἐψηφίσαντο, ὥστε καὶ τῶν προτέρων
τινὰς μεταγρῶναι. ἐπεὶ δὲ οὗτος αὐτός τε τὸν θάνατον αὐτῶν κα- 3
τεδίκασε καὶ τοὺς λοιποὺς πάντας ὁμοψήφους ἐποίησατο, οὕτω δὲ
ἐκεῖνοί τε ἐκ τῆς νικώσης ἐκολάσθησαν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς καὶ θυσία
καὶ ἱερομηνία ἐψηφίσθη, ὃ μὴ πώποτε ἐπὶ τοιούτῳ τινὲ ἐγεγόνει·
καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μνηνθέντες ἐξήτουντο, καὶ τινες καὶ ἐπὶ τῷ μελ-
λῶσι συμφορῇσιν αὐτοῖς ὑποπτευθέντες ἐδύνοντο. καὶ τὰ μὲν 4
ἄλλα οἱ ὕπατοι διέκουν, Ἀῦλον δὲ Φούλβιον ἄνδρα βουλευτὴν αὐ-
τὸς ὁ πατὴρ ἀπέσφαξεν, οὗτοι γὰρ καὶ μόνος, ὥς γέ τισι δοκεῖ,
τοῦτ' ἐν ἰδιωτείᾳ ποιήσας· συγχροὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι, οὐχ ὅτι ὕπα-
τοι ἀλλὰ καὶ ἰδιῶται, παῖδάς σφων ἀπέκτειναν.

τότε μὲν δὴ τότε ἐγένετο, καὶ τὰς αἰρέσεις τῶν ἱερέων, γρά- 37
ψαντος μὲν τοῦ Λαβιήνου σπονδάσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος, ἐς τὸν
ἄμμον αὐθις ὁ ὅμιλος παρὰ τὸν τοῦ Σύλλου νόμον ἐπαγγάγεν,
ἀνανεωσάμενος τὸν τοῦ Δομιτίου. ὁ γὰρ Καῖσαρ τοῦ Μετέλλου
τοῦ εὐσεβοῦς τελετήσαντος τῆς τε ἱερωσύνης αὐτοῦ, καίτοι καὶ
νέος καὶ μηδέπω ἑστρατηγηκώς, ἐπεθύμησεν· καὶ ἐν τῷ πλήθει τὴν 2
ἐλπίδα αὐτῆς, διὰ τε τὰλλα καὶ ὅτι τῷ τε Λαβιήνῳ κατὰ τοῦ
Ραβιρίου συνηγνώριστο καὶ τὸν Λέντουλον ἀποθανεῖν οὐκ ἐψήφιστο,
λαβὼν τοῦτό τε ἐπραξε, καὶ ἀρχιερεὺς τῶν ποντιφίκων, καίπερ ἄλ-
λων τε τῆς τιμῆς πολλῶν καὶ τοῦ Κατούλου μάλιστα ἀντιποιοιμέ-
νων, ἀπεδείχθη. καὶ γὰρ θεραπεῦσαι καὶ κολακεῦσαι πάντα τινὰ 3
καὶ τῶν τυχόντων ἐτοιμότητος ἐγένετο, καὶ οὔτε λόγου οὔτε ἔργου
οὐδενὸς ἐς τὸ κατατυχεῖν ὣν ἐσπούδαζεν ἐξίστατο· οὐδὲ ἔμελὲν οἱ
τῆς αὐτίκα ταπεινότητος πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἔπειτα ἰσχύν, ἀλλ' ὣν
ἐπεχείρει πρωτεύσαι, τούτους ὥς καὶ κρείττονας ὑπῆρχετο.

τῷ μὲν οὖν Καίσαρι διὰ ταῦθ' οἱ πολλοὶ προσφιλεῖς ἦσαν, 38
τὸν δὲ δὴ Κικέρωνα ἐν ὀργῇ ἐπὶ τῷ τῶν πολιτῶν θανάτῳ ποιού-
μενοι τὰ τε ἄλλα ἤχθαιρον, καὶ τέλος ἀπολογεῖσθαι τε καὶ κατα-
λέξαι πάνθ' ὅσα ἐν τῇ ὑπατείᾳ ἐπεποιήκει τῇ τελευταίᾳ τῆς ἀρχῆς

36 3 1 καταγρῶναι
γνωρίσαστο*

37 1 1 τότε τ' ἐγένετο?*

2 3 συν-

² ἡμέρᾳ ἐθελήσαντα (πάνν γάρ που ἡδέως οὐχ ὅπως ἐφ' ἐτέρων ἐπηρεῖτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐνεκωμιάζεν) ἐσθίασαν, οὐδ' ἐπέτρεψαν αὐτῷ ἔξω τι τοῦ ὅρκου φθέγγασθαι, συναγωνιστῇ Μετέλλῳ Νέπωτι δημαρχοῦντι χρησάμενοι, πλὴν καθ' ὅσον ἀντιφιλονεικίᾳ προσεπώμοσεν ὅτι σεσωκὼς τὴν πόλιν εἴη.

- ³⁹ καὶ ὁ μὲν καὶ ἐκ τούτου πολὺ μᾶλλον ἐμισήθη, Κατίλινος δὲ
⁶⁹² ἐν ἀρχῇ εὐθὺς τοῦ ἔτους ἐν ᾧ Ἰούνιος τε Σιλανὸς καὶ Λούκιος
 Λικίνιος ἤρξαν ἀπεφθάρη. τέως μὲν γάρ, καίπερ δύναμιν οὐκ ὀλίγην ἔχων, ἐκαρᾷδκει τὰ τοῦ Λεντούλου καὶ διέμελλεν, ἐλπίζων,
 ἂν θράσῳσιν ὃ τε Κικέρων καὶ οἱ σὺν αὐτῷ σφαγέντες, ῥαδίως
² τὰ λοιπὰ προσκατεργάσασθαι· ἐπεὶ δὲ ἐκείνόν τε ἀπολωλότα ἐπέ-
 θετο καὶ τῶν συνόντων οἱ σιγροὺς μεδισταμένους διὰ τοῦτ' ᾗσθετο,
 ὃ τε Ἀντώνιος καὶ ὁ Μέτελλος ὁ Κέλερ πρὸς ταῖς Φαισούλαις προσ-
 εδρεύοντες οὐδαμῇ προελθεῖν αὐτῷ ἐπέτρεπον, ἀποκινδυνεύσαι ἡναγ-
 κάσθη, καὶ ἦσαν γὰρ δίχα ἐστρατοπεδευμένοι, πρὸς τὸν Ἀντώνιον
 ἐτράπετο, καίπερ τῷ ἀξιώματι προέχοντα τοῦ Μετέλλου καὶ δύνα-
³ μιν πλείω περιβεβλημένον. αἷτιον δὲ ὅτι ἐλπίδα αὐτοῦ κατὰ τὸ
 συνώμοτον ἐθελοκακήσειν ἔσχεν. ὑποπτέυσας οὖν τοῦτ' ἐκείνος, καὶ
 μήτε δι' εὐνοίας ἔτ' αὐτῷ αἶτε ἀσθενεῖ ὄντι ὦν (πρὸς τε γὰρ τὰς
 δυνάμεις τινῶν καὶ πρὸς τὰ ἑαυτῶν συμφέροντα καὶ τὰς ἔχθρας
⁴ τὰς τε φιλίας οἱ πολλοὶ ποιοῦνται), καὶ προσκαταδείσας μή πως
 προθύμως σφᾶς ἀγωνιζομένους ἰδὼν ἐξονειδίσῃ τι καὶ προενέγκῃ
 οἱ τῶν ἀπορογῶν, αὐτὸς μὲν νοσεῖν προεφασίσατο, Μάρκῳ δὲ
⁴⁰ Πιερρήῳ τὴν μάχην ἐπέτρεψεν. συμβαλὼν οὖν οὗτός σφισι τὸν
 Κατίλιναν καὶ ἄλλους τρισχιλίους προθυμώτατα ἀγωνιζομένους οὐκ
 ἀναιμωστὶ κατέκοψεν· οὔτε γὰρ ἔφηνεν αὐτῶν οὐδεὶς, καὶ ἐν χώρᾳ
 πάντες ἔπεσον, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς κρατήσαντας πολὺ τῶν κοινῶν
 ὀδύρασθαι, ὅτι καὶ τοιοῦτους καὶ τοσοῦτους, εἰ καὶ δικαίως, ἀλλὰ
² καὶ πολίτας τε καὶ συμμάχους ἀπολωλέκεσαν. ὁ δ' οὖν Ἀντώνιος τὴν
 τε κεφαλὴν αὐτοῦ ἐς τὸ ἄστυ, ὅπως πιστεύσαντες αὐτὸν τετελευ-
 τηκέναι μηδὲν ἔτι δεδιῶσιν, ἔπεμψε, καὶ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ νίκῃ,
 καίτοι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεθονεμεμένων ἐλάττωτος παρὰ τὸ νερομι-
 σμένον ὄντος, ἐπεκλήθη. βουδντηθῆναι τε ἐψηφίσθη, καὶ τὴν
 ἐσθῆτα ἄς καὶ πάντων τῶν δεινῶν ἀπὸ πηλαγμένοι μετέβαλον.
- ⁴¹ οὐ μὴν οἱ γε σύμμαχοι οἱ μετασχόντες τῷ Κατίλινᾳ τῶν πραγ-
 μάτων καὶ τότε ἔτι περιόντες ἡσύχαζον, ἀλλὰ καὶ δέει τῆς τιμω-
 ρίας ἐταράττοντο. καὶ ἐκείνους μὲν στρατηγοὶ καθ' ἑκάστους πεμ-
 φθέντες προκατέλαβον τρόπον τινὰ ἐσκαδασμένους καὶ ἐτιμωρή-

σαντο· ἔτεροι δὲ τῶν λανθανόντων μηνύσει Λουκίου Ξετίου ἀν- 2
δρὸς ἱππέως, συγκοινωνήσαντος μὲν σφίσι τῆς συνωμοσίας, τότε
δὲ ἐπ' ἀδείᾳ αὐτοὺς ἐκκαίνοντος, ἐλεγχόμενοι ἐδικαιοῦντο, μέχρις
οὗ ἔσαγγείλας τινάς, τὰ τε ὀνόματα αὐτῶν ἐς δελτίον συγγράψας,
ὑστερον καὶ ἄλλους συγχρὸς προσεγγράψαι ἠθέλησεν. ὑποπτεύσαν- 3
τες γὰρ αὐτὸν οἱ βουλευταὶ μηδὲν ὑγιὲς πράττειν, τὸ μὲν γραμμα-
τεῖον οὐκ ἐτ' αὐτῷ ἔδωκαν, μὴ καὶ ἀπαλείψῃ τινάς, εἰπεῖν δὲ ἀπὸ
γλώσσης ἐκέλευσαν ὅσους παραλειπομένους ἔφασκεν. καὶ οὕτως αἰ-
δεσθεῖς καὶ φοβηθεῖς οὐκ ἐτι πολλοὺς ἐνέδειξεν. Φορῦβον δ' οὖν 4
καὶ ὡς ἐν τε τῇ πόλει καὶ παρὰ τοῖς συμμάχοις ἀγνοίᾳ τῶν ὠνο-
μασμένων ὄντος, καὶ τῶν μὲν περὶ σφίσιν αὐτοῖς μάτην Φορῦβου-
μένων, τῶν δὲ καὶ ἐς ἑτέρους οὐκ ὀρθῶς ὑποπτερόντων, ἔδοξε τῇ
γερονσίᾳ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκτεθῆναι. καὶ τοῦτον οἱ τε ἀναίτιοι
κατέστησαν καὶ τοῖς ὑπευθύνοις δίκαι ἐγένοντο. καὶ αὐτῶν οἱ μὲν
παρόντες, οἱ δὲ καὶ ἐρήμην ὥφλον.

Κατίλινος μὲν ταῦτ' ἐποίησε καὶ οὕτω κατελύθη, καὶ ἐπὶ 42
πλεῖον γὰρ τῆς τῶν πραχθέντων ἁξίας ὄνομα πρὸς τὴν τοῦ Κικέρω-
νος δόξαν καὶ πρὸς τοὺς λόγους τοὺς κατ' αὐτοῦ λεχθέντας ἔσχεν·
Κικέρων δὲ ὀλίγον μὲν καὶ παραχρῆμα ἐπὶ τῇ τοῦ Λεντούλου τῶν
τε ἄλλων τῶν δεθέντων σφωγῇ ἐκρίθη. τὸ δὲ ἔγκλημα τοῦτο λόγῳ 2
μὲν ἐκείνῳ ἐπεφέρετο, ἔργῳ δὲ ἐπὶ τῇ βουλῇ κατεσκευάζετο· ὡς
γὰρ οὐκ ἔξόν σφισιν ἕνεκ τοῦ δήμου θάνατον πόλιν τινα κατα-
ψηφίσασθαι, πολλὴν καταβολὴν ἐν τῷ δήμῳ πρὸς τοῦ Μετέλλου
τοῦ Νέπωτος ὅτι μάλιστα εἶχον. οὐ μὴν καὶ ὥφλε τότε οὐδέν· 3
τῆς γὰρ γερονσίας ἀδειαν πᾶσι τοῖς διαχειρίσασιν τὰ τότε πραχθέντα
δούσης, καὶ προσέτι καὶ προειπούσης ὅτι, κὰν αὐθὶς τις εὐθὺν αὐ-
τίνα αὐτῶν τολμήσῃ, ἐν τε ἐχθροῦ καὶ ἐν πολέμου μοίρᾳ ἔσται,
ἐφοβήθη τε ὁ Νέπως καὶ οὐδὲν ἔτι ἐκίνησεν.

ἔν τε οὖν τούτῳ ἡ βουλὴ ἐπεκράτησε, καὶ ἐν ἐκείνῳ ὅτι τὸν 43
Πομπήιον τοῦ Νέπωτος μεταπεμφθῆναι σὺν τῷ στρατεύματι (ἐν
γὰρ τῇ Ἀσίᾳ ἔτ' ἦν) προφάσει μὲν τοῦ τὰ παρόντα κατασταθῆναι,
ἐλπίδι δὲ τοῦ δι' αὐτοῦ, ἅτε τὰ τοῦ πλήθους φρονοῦντος, ἰσχύ-
σειν ἐν οἷς ἐτάρασσεν, ἐσηγησαμένον διεκώλυσαν αὐτὸ κυρωθῆναι.
τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ὁ τε Κάτων καὶ Κύντος Μινούκιος δημαρ- 2
χοῦντες ἀντέλεγον τοῖς γραφεῖσι, καὶ τὸν τε γραμματέα τὸν ἀναγι-
νώσκοντα τὴν γνώμην ἐπέσχον, καὶ τοῦ Νέπωτος τὸ γραμματεῖον,
ὅπως αὐτὸς ἀναλέξῃ, λαβόντος ἐξήρπασαν, ἐπειδὴ τε καὶ ὡς ἀπὸ
γλώσσης τινὰ εἰπεῖν ἐπεχείρησε, τὸ στόμα αὐτοῦ ἐπέλαβον. μάχης 3

41 4 καὶ ὡς] ὡς*

42 1 2 τε

3 παραπομπῶν?*

43 1 1 ἐπ'

4 παρόντες

2 2 τε post 3 τὴν

- δὲ ἐκ τούτου καὶ ἐκείνων καὶ ἄλλων τινῶν ἐκατέροις βοηθησάντων
 ξύλοις καὶ λίθοις, ἔτι δὲ καὶ ξίφεσι γενομένης, οἱ βουλευταὶ συν-
 ἤλθον αὐθημερὸν ἐς τὸ συνέδριον, καὶ τὰ τε ἱμάτια ἠλλάξαντο καὶ
 τοῖς ὑπάτοις τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως, ὥστε μηδὲν ἀπ' αὐτῆς ἀπο-
 4 τριβῆναι, ἐπέτρεψαν. φοβηθεὶς οὖν καὶ τότε ὁ Νέπως ἐκ τοῦ
 μέσου εὐθὺς ἐξεχώρησε, καὶ μετὰ τοῦτο γραφὴν τινα κατὰ τῆς
 βουλῆς ἐκθεὶς πρὸς τὸν Πομπήιον ἀγώρησε, καίτοι μηδεμίαν
 αὐτῷ νύκτα ἀπολιπῆναι ἐκ τῆς πόλεως ἐξόν.
- 44 γενομένου δὲ τούτου οὐδ' ὁ Καῖσαρ (ἐστρατήγει δέ) οὐδὲν ἔ-
 λνεωτέρισεν. ἐπραττε μὲν γὰρ ὅπως τὸ μὲν τοῦ Κατούλου ὄνομα
 ἀπὸ τοῦ ραοῦ τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου ἀφαιρεθεῖη (κλοπῆς τε
 γὰρ αὐτὸν εὐθύνε, καὶ τὸν λογισμὸν τῶν ἀνηλωμένων χρημάτων
 ἀπῆτει), τῷ δὲ δὴ Πομπήϊῳ τὰ λοιπὰ προσεξεργάσασθαι ἐπιτρα-
 2 πείη. ἦν γὰρ τινα, ὡς ἐν τηλικούτῳ καὶ τοιούτῳ ἔργῳ, ἡμιτέλεστα·
 ἢ ἐκεῖνος γε ἐπλάττετο εἶναι, ὅπως ὁ Πομπήϊος τὴν τε δόξαν τῆς
 ἐκποιήσεως αὐτοῦ λάβῃ καὶ τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἀντεπιγράψῃ. οὐ μὴν
 οὕτω γε χαρῖζεσθαι αὐτῷ ἤθελεν ὥστε καὶ ἐφ' ἐαυτῷ διὰ τοῦτο
 ψηφισθῆναι τι τοιοῦτον, οἷον ἐπὶ τῷ Νέπωτι δέδοχται, ὑπομεῖναι.
 οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐκείνου ἔνεκα ταῦτ' ἐποίει, ἀλλ' ἵνα αὐτὸς καὶ διὰ
 3 τούτων τὸ πλήθος σφετερίσῃται· καίπερ οὕτω πάντες τὸν Πομ-
 πῆιον ἐδεδίεσαν (οὐδέπω γὰρ τὰ στρατεύματα ἀφῆσαν δῆλος ἦν)
 ὥστε, ἐπειδὴ Μάρκον Πίσωνα ὑποστράτηγον πρὸς αἰτησὶν ὑπατείας
 προῦπεμψε, τὰς τε ἀρχαιρεσίας, ὅπως ἀπαντήσῃ ἐς αὐτάς, ἀναβα-
 λέσθαι, καὶ παρόντα αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν ἀποδεῖξαι. καὶ γὰρ ἐκεῖ-
 νος οὐχ ὅτι τοῖς φίλοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχθροῖς συνέστησεν αὐτόν.
- 45 καὶν τούτῳ ὁ Καῖσαρ, τοῦ Κλωδίου τοῦ Πονπλίου τὴν γυναῖκα
 αὐτοῦ ἐν τε τῇ οἰκίᾳ καὶ παρὰ τὴν ποίησιν τῶν ἱερῶν, ἄπερ αἱ
 ἀειπαρόθENOι παρὰ τε τοῖς ὑπάτοις καὶ παρὰ τοῖς στρατηγοῖς ἀγνω-
 στα ἐκ τῶν πατρίων ἐς πᾶν τὸ ἄρρεν ἐπετέλουν, αἰσχύναντος, ἐκείνῳ
 μὲν οὐδὲν ἐνεκάλεσεν (καὶ γὰρ εὖ ἠπίστατο ὅτι οὐχ ἁλώσεται διὰ
 2 τὴν ἑταιρείαν), τὴν δὲ δὴ γυναῖκα ἀπεπέμψατο, εἰπὼν ἄλλως μὲν
 μὴ πιστεύειν τῷ λεγομένῳ, μὴ μέντοι καὶ συνοικίσειν ἔξ' αὐτῇ δύ-
 ρασθαι, διότι καὶ ὑπωπτεῖσθαι ἀρχὴν μεμοιχεῦσθαι· τὴν γὰρ σώ-
 φρονα χρῆναι μὴ μόνον μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μηδ' ἐς ὑποψίαν
 αἰσχρὰν ἀφικνεῖσθαι.
- 3 τότε μὲν ταῦτά τε ἐγένετο, καὶ ἡ γέφυρα ἡ λιθίνη ἡ ἐς τὸ
 νησιδίον τὸ ἐν τῷ Τιβέριδι ὃν φέρουσα κατεσκευάσθη, Φαβριζία
 46 κληθεῖσα· τῷ δὲ ἐξῆς ἔτι ἐπὶ τε Πίσωνος καὶ ἐπὶ Μάρκου Μεσσάλου

44 2 5 λέλεχται?
 σίδιον τότε ἐν

45 1 3 ἄγνωσ τὰ

3 1 λιθίνη ἐς τὸ νη-

ὑπᾶτων μισοῦντές τε ἄλλως οἱ δυνατοὶ τὸν Κλώδιον, καὶ ἕμᾱ καὶ τὸ μῖσος αὐτοῦ ἀποδιοπομπούμενοι, ἐπειδὴ οἱ πορτίφικες ἀνατι-
θῆναι τὰ ἱερὰ ὥς οὐχ ὁσέως διὰ τοῦτο τελεσθέντα ἔγνωσαν, δικα-
στηρίῳ αὐτὸν παρέδωκαν, καὶ κατηγορήθη μὲν τῆς τε μοιχείας, ²
καίπερ τοῦ Καίσαρος σιωπῶντος, καὶ τῆς μεταστάσεως τῆς περὶ Νί-
σιβιν, καὶ προσέτι καὶ ὅτι τῇ ἀδελφῇ συγγίγνοιτο, ἀφείθη δέ, καίτοι
τῶν δικαστῶν φρουρὰν παρὰ τῆς βουλῆς, ὅπως μηδὲν κακὸν ἐπ' αὐ-
τοῦ πάθῃσι, καὶ αἰτησάντων καὶ λαβόντων. ἐφ' ᾧπερ καὶ ὁ Κάτουλος ³
ἐπισκώπτων ἔλεγεν ὅτι τὴν φυλακὴν ἤτησαν οὐχ ἵν' ἀσφαλῶς τοῦ
Κλώδιου καταψηφίσωνται, ἀλλ' ἵν' αὐτοὶ τὰ χρήματα ἃ δειωρο-
δοκήκεσαν διασώσωνται. καὶ ὁ μὲν διαφανέστατα τῶν πώποτε τὸ
δημόσιον αἰὶ πρὸ παντὸς προτιμήσας ἐτελεύτησεν οὐ πολλῶ ὥστε-
ρον· ἐν δὲ δὴ τῷ ἔτει ἐκείνῳ οἱ τε τιμηταὶ πάντας τοὺς ἐν ταῖς ⁴
ἀρχαῖς γενομένους ἐς τὸ βουλευτικὸν καὶ ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν ἐσέ-
γραψαν, καὶ ὁ δῆμος ἀπαυστὶ μέχρι τότε τὰς ὀπλομαχίας θεώμε-
νος ἑξανέστη τε μεταξὺ τοῦ ἔργου καὶ ἄριστον εἴλετο. καὶ τοῦτ'
ἐκείθεν ἀρξάμενον καὶ νῦν, ὁσάκις ἂν ὁ τὸ κράτος ἔχων ἀγνωσθετῇ,
γίγνεται.

ἐν μὲν οὖν τῇ πόλει ταῦθ' οὕτως ἐπράχθη, τῶν δὲ Ἀλλοβορί- ⁴⁷
γων τὴν Γαλατίαν τὴν περὶ Νάρβωνα πορθούντων Γάιος Πομπη-
ρος ὁ ἀρχὼν αὐτῆς τοὺς μὲν ὑποστρατήγους ἐπὶ τοὺς πολέμους
ἐπεμψεν, αὐτὸς δὲ ἐν ἐπιτηδείῳ ἰδρυθεὶς ἐπετήρει τὰ γιγνόμενα,
ὅπως κατὰ καιρὸν πρὸς τὸ αἰεὶ χρήσιμον καὶ γνώμην σφίσι διδόναι
καὶ ἐπαμύνειν δύνηται. καὶ Μάλλιος μὲν Λεντίνος ἐπὶ Ῥεντίαν ²
πόλιν στρατεύσας οὕτως αὐτοὺς κατέπληξεν ὥστε τοὺς πλείους ἐκ-
δραῖναι καὶ τοὺς λοιποὺς ὑπὲρ εἰρήνης πρεσβεύσασθαι. καὶ τούτῳ
συμβοηθήσαντων τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς ὄντων καὶ προσπεσόντων αἰ-
φνιδίως τοῦ μὲν τείχους ἀπεώσθη, τὴν δὲ δὴ χώραν ἀδεῶς ἐλε-
λάτει, μέχρις οὗ ὃ τε Κατοῦργατος ὁ τοῦ παντὸς αὐτῶν ἔθρους ³
στρατηγὸς καὶ τινες καὶ ἄλλοι τῶν παρὰ τὸν Ἰσάρα οἰκούντων
ἐπεκούρησαν σφίσι. τότε γὰρ οὐκ ἐτόλμησε μὲν αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ
πλήθους τῶν πλοίων περαιοθῆναι κωλύσαι, μὴ καὶ συστραφῶσιν
ιδόντες σφᾶς ἀντιπαρατεταγμένους, ὑλώδους δὲ τοῦ χωρίου μετὰ ⁴
τὸν ποταμὸν εὐθὺς ὄντος ἐνέδρας ἐν αὐτῇ ἐποιήσατο, καὶ τοὺς αἰεὶ
διαβαίνοντας ὑπολαμβάνων ἐφθειρεν. φεύγουσι δὲ τισιν ἐπισπόμε-
νος περιέπεσεν αὐτῷ Κατουργάτῳ· καὶ πασσυδὶ διώλετο, εἰ μὴ
χειμῶν σφοδρὸς ἐξαίφνης ἐπιγενόμενος ἐπέσχε τοὺς βαρβάρους τῆς
διώξεως. καὶ ὁ μὲν μετὰ τοῦτο, τοῦ Κατουργάτου πόρρω ποι ⁴⁸

ἀφοριήσαντος, τὴν τε χώραν αὐτῆς κατέδραμε καὶ τὸ τεῖχος παρ' ᾧ ἐδυστύχησεν ἐξεῖλεν. Λούκιος δὲ δὴ Μάριος καὶ Σέρειος Γάλβας τὸν τε Ῥοδανὸν ἐπεραιώθησαν, καὶ τὰ τῶν Ἀλλοβόρων λυμηνά-
 2 μνοι τέλος πρὸς Σολώνιον πόλιν ἤλθον, καὶ χωρίον μὲν τι ὑπὲρ αὐτῆς ἰσχυρὸν κατέλαβον, μάχῃ τε τοὺς ἀντιστάοντας σφίσιον ἐνίκησαν, καὶ τινα καὶ τοῦ πολιέματος ξυλίνον πη ὄντος ἐνέπηρσαν, οὐ μέντοι καὶ εἶλον αὐτό· ὁ γὰρ Κατοῦργατος ἐπελθὼν ἐκόλυσεν. μαθὼν οὖν τοῦτο ὁ Πομπήτιος ἐπεστράτευσέ τε ἐπ' αὐτὸν παντὶ τῷ στρατιῷ, καὶ πολιορκήσας σφῶς ἐχειρώσατο πλὴν τοῦ Κατοῦργατον.
 49 καὶ ὁ μὲν καὶ τὰ λοιπὰ ῥᾶον ἐκ τούτου προσκατεστράτευτο,
 694 Πομπήτιος δὲ ἦλθε μὲν ἐς τὴν Ἰταλίαν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, καὶ τὸν τε Ἀφρώνιον τὸν Λούκιον καὶ τὸν Μέτελλον τὸν Κέλερα ὑπάτους ἀποδειχθῆναι ἐποίησεν, ἐλπίσας δι' αὐτῶν μάτην πάνθ' ὅσα ἐβού-
 2 λετο καταπράξειν. ἤθελε μὲν γὰρ ἄλλα τε καὶ ἐν τοῖς μάλιστα χώραν τέ τινα τοῖς συνεστρατευμένοις οἱ δοθῆναι καὶ τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πάντ' ἐπικυρωθῆναι, διήμαρτε δὲ σφῶν τότε. οἱ τε γὰρ δυνατοί, μηδὲ ἐκ τοῦ πρὶν αὐτῷ ἀρεσκόμενοι, διεκόλυσαν αὐτὰ
 3 ψηφισθῆναι· καὶ αὐτῶν τῶν ὑπάτων Ἀφρώνιος μὲν (ὀρχεῖσθαι γὰρ βέλτιον ἢ τι διαπράσσειν ἡπίστατο) πρὸς οὐδὲν αὐτῷ συνήρατο, Μέτελλος δὲ ὀργῇ, ὅτι τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καίτοι παιδὸς ἐξ αὐτῆς
 4 ἔχων, ἀπεπέμπετο, καὶ πάνν πρὸς πάντα ἀντέπραξεν. ὁ τε Λούκιος ὁ Λούκιος, ᾧ ποτὲ ἐν τῇ Γαλατίᾳ ὁ Πομπήτιος ἐντυχὼν ὑπερφρόνως ἐκέχρητο, πολὺς τε αὐτῷ ἐνέκειτο, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἰδίᾳ καὶ καθ' ἕκαστον ὧν ἐπράξεν ἐπεξελεθεῖν καὶ μὴ πᾶσιν ἅμα
 5 αὐτοῖς τὴν κέρωσιν αἰτεῖν. ἄλλως τε γὰρ δίκαιον εἶναι ἔλεγε μὴ πάντα ἀπλῶς ὅσα ἐπεποιήκει, καὶ ἃ μηδεὶς σφῶν ἡπίστατο ὁποῖα εἶναι, βεβαιωθῆναι ὥσπερ ὑπὸ δεσπότης τινὸς γεγεννημένα· καὶ ἐπειδὴ καὶ τῶν ξαυτοῦ ἔργων κατελείκει τινά, ἡξίου ἐξετασμὸν ἐκατέρων ἐν τῇ βουλῇ γενέσθαι, ἢν' ὁπότερ' ἂν αὐτοῖς ἀρέσῃ κυρώσωσιν. καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Κάτων ὁ τε Μέτελλος οἱ τε ἄλλοι οἱ τὰ
 50 αὐτὰ σφίσι βουλόμενοι ἰσχυρῶς συνεμάχον. τοῦ γοῦν δημάρχου τοῦ τὴν γῆν τοῖς τῷ Πομπήτῳ συνεξητασμένοις καταναῖμαι ἐσηγο-
 μένου προσγράψαντος τῇ γνώμῃ τὸ καὶ πᾶσι τοῖς πολίταις, ὅπως τοῦτό τε αὐτὸ ῥᾶον ψηφίσωνται καὶ τὰ πραχθέντα αὐτῷ βεβαιώσωσι, κλήρους τινὰς δοθῆναι, ἐπὶ πᾶν ὁ Μέτελλος ἀνθιστάμενος ἐπέξηλθεν, ὥστε καὶ ἐς τὸ οἴκημα ὑπ' αὐτοῦ ἐμβληθῆναι καὶ τὴν
 2 γερουσίαν ἐνταῦθα ὀθροῖσαι ἐθελῆσαι. ἐπεὶ τε ἐκεῖνος (Λούκιος δὲ δὴ Φλάβιος ὠνομάζετο) τό τε βάθρον τὸ δημαρχικὸν ἐν αὐτῇ

τῇ ἐσόδῳ αὐτοῦ ἔθνηκε, καὶ ἐπ' αὐτῷ καθυζόμενος ἐμποδῶν ὥστε
 μηδὲνα ἐσιέναι ἐγίνετο, τὸν τε τοῖχον τοῦ δεσποτηρίου διακοπήναι
 ἐκέλευσεν ὅπως δι' αὐτοῦ ἡ βουλὴ ἐσέλθῃ, καὶ ὡς νυκτερεύσαν
 κατὰ χώραν παρεσκευάζετο. μαθὼν οὖν τοῦθ' ὁ Πομπήιος, καὶ 3
 ἀσχυρθεὶς τε ἅμα καὶ δέσας μὴ καὶ ὁ δῆμος ἀγανακτήσῃ, προσέ-
 ταξε τῷ Φλαβίῳ ἀπαναστῆναι. ἔλεγε μὲν γὰρ ὡς τοῦ Μετέλλου
 τοῦτ' ἀξιώσαντος, οὐ μὴν ἐπιστεύετο· τὸ γὰρ φρόνημα αὐτοῦ κα-
 τάδηλον πᾶσιν ἦν. ἀμέλει τῶν ἄλλων δημάρχων ἐξελέσθαι αὐτὸν 4
 βουλευθέντων οὐκ ἠθέλησεν. οὕχουν οὐδ' αὐτὸς ἀπειλήσαντι τῷ
 Φλαβίῳ μηδὲ ἐς τὸ ἔθνος ὃ ἐκεκλήρωτο ἐπιτρέψειν αὐτῷ, εἰ μὴ
 συγχωρήσειν οἱ διανομοθετῆσαι, ἐξελεθῆν, ὑπέειπεν, ἀλλὰ καὶ πάν-
 ῃ ἄσμενος ἐν τῇ πόλει κατέμεινεν. ὁ οὖν Πομπήιος ἐπειδὴ μηδὲν 5
 διὰ τε τὸν Μέτελλον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους διεπράξατο, ἔφη μὲν
 φθονεῖσθαι τε ἐπ' αὐτῶν καὶ τῷ πλήθει τοῦτο δηλώσειν, φοβη-
 θεὶς δὲ μὴ καὶ ἐκείνον διαμαρτῶν μεῖζον ἀσχύνην ὀφλήσῃ, κατέ-
 βαλε τὴν ἀξίωσιν. καὶ ὁ μὲν οὕτω γνοὺς ὅτι μηδὲν ὄντως ἴσχυεν, 6
 ἀλλὰ τὸ μὲν ὄνομα καὶ τὸν φθόρον ἐφ' οἷς ἠδυνήθη ποτὲ εἶχεν,
 ἔργῳ δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν ἀπώνητο, μετεμέλετο ὅτι τὰ τε στρατό-
 πεδα προαφῆκε καὶ ἑαυτὸν τοῖς ἐχθροῖς ἐξέδωκεν· Κλώδιος δὲ ἐπε- 51
 θύμησε μὲν διὰ τοὺς δυνατοὺς ἐπὶ τῇ δίκῃ δημαρχῆσαι, καὶ τινὰς
 τῶν δημαρχούντων προκαθῆκεν ἐσηγήσασθαι τὸ καὶ τοῖς εὐπατρί-
 δαις τῆς ἀρχῆς μεταδίδοσθαι, ὡς δ' οὐκ ἔπεισε, τὴν τε εὐγένειαν
 ἐξωμόσατο καὶ πρὸς τὰ τοῦ πλήθους δικαιώματα, ἐς αὐτὸν σφῶν
 τὸν σύλλογον ἐσελθὼν, μετέστη. καὶ ᾗτησε μὲν εὐθὺς τὴν δημαρ- 2
 χίαν, οὐκ ἀπεδείχθη δὲ ἐναντιωθέντος οἱ τοῦ Μετέλλου· ἐν γένει
 τε γὰρ αὐτῷ ἦν, καὶ τοῖς πρακτομένοις ἐπ' αὐτοῦ οὐκ ἠρέσκετο.
 πρόφασιν δὲ ἐποίησατο ὅτι μὴ κατὰ τὰ πάτρια ἢ ἐκποιήσις αὐτοῦ
 ἐγεγόνει· ἐν γὰρ τῇ ἐσφορᾷ τοῦ φροναριστικοῦ νόμου μόνως ἐξῆν
 τοῦτο γίνεσθαι.

ταῦτά τε οὖν οὕτως ἐπράχθη, καὶ ἐπειδὴ τὰ τέλη δεινῶς τὴν 3
 τε πόλιν καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐλύπει, ὁ μὲν νόμος ὁ κατα-
 λύσας αὐτὰ πᾶσιν ἀρεστὸς ἐγένετο, τῷ δὲ στρατηγῷ τῷ ἐσνευ-
 κόντι αὐτὸν ἀχθόμενοι οἱ βουλευταὶ (ὁ γὰρ Μέτελλος ὁ Νέπως
 ἦν) ἠθέλησαν τό τε ὄνομα αὐτοῦ ἀπαλεῖψαι ἀπὸ τοῦ νόμου καὶ
 ἕτερον ἀντεγγράψαι. καὶ οὐκ ἐπράχθη μὲν τοῦτο, καταφανὲς μέντοι 4
 πᾶσιν ἐγένετο ὅτι μὴδὲ τὰς εὐεργεσίας παρὰ τῶν φαύλων ἀνδρῶν
 ἡδέως ἐδέχοντο. καὶ τῷ αὐτῷ τούτῳ χρόνῳ Φαῦστος ὁ τοῦ Σύλ-
 λου παῖς ἀγωνῶν τε μονομαχίας ἐπὶ τῷ πατρὶ ἐποίησε, καὶ τὸν δη-

50 1 2 ἐπεκεκλήρωτο
 51 1 3 τὸ] τι

6 1 ὄντως] οὕτως

2 ἐφ'] ἐν*

μον λαμπρῶς εἰστίασε, τὰ τε λουτρὰ καὶ τὸ ἔλαιον προῖκα αὐτοῖς παρέσχεν.

- 52 ἔν μὲν δὴ τῇ πόλει ταῦτ' ἐγίνετο, ὁ δὲ δὴ Καῖσαρ τῆς τε Αν-
σιτανίας μετὰ τὴν στρατηγίαν ἤρξε, καὶ δυνηθεὶς ἂν τὰ ληστικά,
ἅπερ πού αἱ παρ' αὐτοῖς ἦν, ἄνευ μεγάλου τινὸς πόνου καθῆραι,
ἡσυχίαν ἔχειν οὐκ ἠθέλησεν· δόξης τε γὰρ ἐπιθυμῶν, καὶ τὸν Πομ-
πήιον τοὺς τε ἄλλους τοὺς πρὸ αὐτοῦ μέγα ποτὲ δυνηθέντας ζηλῶν,
2 οὐδὲν ὀλίγον ἐφρόνει, ἀλλ' ἠλπίζεν, ἂν τι τότε κατεργάσῃται, ὥπα-
τός τε εὐθὺς αἰρεθήσεσθαι καὶ ὑπερφυᾷ ἔργα ἀποδείξεσθαι, διὰ τε
τᾶλλα καὶ ὅτι ἐν τοῖς Γαδείροις, ὅτε ἐταμίευε, τῇ μητρὶ συγγίνε-
σθαι ὄναρ ἔδοξε, καὶ παρὰ τῶν μάντεων ἔμαθεν ὅτι ἐν μεγάλῃ
δυναμίει ἔσται. ὅθεν περ καὶ εἰκόνα Ἀλεξάνδρου ἐνταῦθα ἐν τῷ
Ἡρακλέους ἀνακειμένην ἰδὼν ἀνεστέναξε, καὶ κατωδύρατο ὅτι μη-
3 δέν πῶ μέγα ἔργον ἐπεποιήκει. ἀπ' οὖν τούτων, ἔξδν αὐτῷ εἰρη-
νεῖν, ὥσπερ εἶπον, πρὸς τὸ ὄρος τὸ Ἐρμίνιον ἐτράπετο καὶ ἐκέλευσε
τοὺς οἰκήτορας αὐτοῦ ἐς τὰ πεδινὰ μεταστῆναι, πρόφασιν μὲν ὅπως
μὴ ἀπὸ τῶν ἐρυμνῶν ὀρμώμενοι ληστεύωσιν, ἔργῳ δὲ εὖ εἰδὼς ὅτι
οὐκ ἂν ποτε αὐτὸ ποιήσειαν, καὶ τούτου πολέμιον τινὰ ἀφορμὴν
4 λήψεται. ὁ καὶ ἐγένετο. τούτους τε οὖν ἐς ὅπλα ἐλθόντας ὑπηγά-
γετο· καὶ ἐπειδὴ τῶν πλησιοχώρων τινές, δεισάντες μὴ καὶ ἐπὶ σφᾶς
ὀρμήσῃ, τοὺς τε παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας τὰ τε ἄλλα τὰ τιμιώ-
τατα ὑπὲρ τὸν Δώριον ὑπέξέθεντο, τὰς πόλεις σφῶν ἐν ᾧ τοῦτ'
5 ἐπραττον προκατέσχε, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνοι προσέμειzen. προ-
βαλλομένων τε τὰς ἀγέλας αὐτῶν, ὅπως σχεδιασθεῖσι τοῖς Ῥωμαίοις
πρὸς τὴν τῶν βοσκημάτων ἀρπαγὴν ἐπιθῶνται, τὰ τετράποδα πα-
53 ρῆκε καὶ αὐτοὺς ὑπολαβὼν ἐνίκησεν. καὶ τούτῳ μαθὼν τοὺς τὸ
Ἐρμίνιον οἰκοῦντας ἀφροστηχέναι τε καὶ ἐπανιόντα αὐτὸν ἐνεδρεῦεν
μέλλειν, τότε μὲν ἐτέραν ἀνεχώρησεν, αὐτῆς δὲ ἐπεστράτευσέ σφισι,
καὶ κρατήσας πρὸς τὸν ὠκεανὸν φεύγοντας αὐτοὺς κατεδίωξεν.
2 ἐπειδὴ τε τὴν ἡπειρον ἐκλιπόντες ἐς νήσόν τινα περραιώθησαν, αὐ-
τὸς μὲν (οὐ γὰρ πλοίων εὐπόρει) κατὰ χώραν ἕμεινε, σχεδίας δὲ
συμπήξας μέρος τι τοῦ στρατοῦ δι' αὐτῶν ἐπεμψε, καὶ συχνοὺς
ἀπέβαλεν· γῆ γάρ τινι πρὸς τῇ νήσῳ οὖση προσσχῶν ὁ τὴν ἡγεμο-
νίαν σφῶν ἔχων, καὶ ὥς καὶ πεῖρ διαβαδίσοντας αὐτοὺς ἐκβιβάσας,
ἔπειτα αὐτὸς τε ὑπὸ τῆς ἀναρχορίας ἐκβιασθεὶς ἔξανήχθη καὶ ἐκεῖ-
3 νους ἐγκατέλειπεν, καὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἄλλοι γενναίως ἀμυνόμενοι ἔπε-
σον, Πούπλιος δὲ δὴ Σκαίσιος μόνος τε περιλειφθεὶς καὶ τῆς ἀσπί-
δος στερηθεὶς πολλὰ τε τραυματισθεὶς ἔς τε τὸ ὕδωρ ἐσπενήδησε

4 5 τὸ om
53 2 2 γὰρ οὐ

52 1 3 καθήρας?
5 ὥς] ἅτε ὥς

5 3 τὰ τε στρατόπεδα
6 ἀπὸ

καὶ διενήξατο. τότε μὲν δὴ ταῦτ' ἐγένετο· ὕστερον δὲ ὁ Καῖσαρ⁴ πλοῖα ἀπὸ Γαδείρων μεταπεμφάμενος ἐς τὴν νῆσον παντὶ τῷ στρατῷ περαιώθη, καὶ ἀκονιτὶ αὐτούς, κακῶς ὑπὸ σιτοδείας ἔχοντας, παρεστήσατο. κἀντεῦθεν ἐς Βριγάντιον πόλιν Καλαικίας παραπλεύσας τῷ τε ῥοθίῳ σφᾶς τοῦ πρόσπλου, οὐ πώποτε ναυτικὸν ἐωρακότας, ἐξεφρόβησε καὶ κατεστρέψατο.

πράξας δὲ ταῦτα, καὶ νομίσας ἱκανὴν ἀπ' αὐτῶν ἐπιβασίαν πρὸς⁵⁴ τὴν ὑπατείαν εἰληφέναι, σπονδῇ πρὸς τὰς ἀρχαιρεσίας, καὶ πρὶν τὸν διάδοχον ἔλθεῖν, ὥριμσε, καὶ ἤξιόν καὶ πρὸ τοῦ πέμψαι τὰ ἐπινίκια, ἐπειδὴ μὴ οἶά τε προδιορτασθῆναι ἦν, αἰτῆσαι αὐτήν. μὴ τυχὼν δέ, τοῦ Κάτωνος ὅτι μάλιστα ἐναντιωθέντος, ἐκέῖνα μὲν² εἴασεν· καὶ γὰρ ἤλπιζε πολὺ πλείω καὶ μεῖζω ὑπατος ἀποδειχθεὶς καὶ ἔργα πράξειν καὶ ἐπινίκια πέμψειν. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, ἐφ' οἷς μέγα αἰεὶ ποτε ἐφρόνει, ἵππος τις αὐτῷ διαφνᾶς ἐν ταῖς τῶν προσθίων ποδῶν ὀπλαις ἔχων ἐγεννήθη, καὶ ἐκείνον μὲν γυνούμενος ἔφερεν, ἄλλον δὲ ἀναβάτην οὐδένα ἀνεδέχετο. ὥστε καὶ³ ἐκ τούτου μικρὸν οὐδὲν προσδοκῶν τὰ μὲν νικητήρια ἐκὼν ἀφῆκεν, ἐς δὲ τὴν πόλιν ἔσελθὼν καὶ ἐπαγγελάμενος τὴν ἀρχὴν οὕτω τοὺς τε ἄλλους καὶ τὸν Πομπήιον τὸν τε Κράσσον ἐξεθεράπευσεν, ὥστε δι' ἔχθρας ἀλλήλοις ἔτι καὶ τότε αὐτοὺς ὄντας καὶ τὰς ἐταιρείας ἔχοντας, καὶ πρὸς πάνθ' ὅσα ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ἐθέλοντα αἰσθοίτο ἀντιστασιάζοντας, προσποιήσασθαι, καὶ ὑπὸ πάντων αὐτῶν ἡμοθυμαδὸν ἀποδειχθῆναι. καίτοι τοῦτο τὴν σοφίαν ἐς τὰ μάλιστα αὐ-⁴ τοῦ τεκμηριοῦ, ὅτι τὸν τε καιρὸν καὶ τὸ μέτρον τῆς θεραπείας αὐτῶν καὶ ἔγνω καὶ διέθετο οὕτως ὥστ' ἀμφοτέρους ἄμα, καίπερ ἀντιπράττοντάς σφισι, προσθέσθαι.

καὶ οὐδὲ τοῦτ' αὐτῷ ἀπέχρησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους συν-⁵⁵ ἤλλαξεν, οὐχ ὅτι συνενεχθῆναι σφας ἤθελεν, ἀλλ' ὅτι δυνατωτάτους τε ἐώρα ὄντας, καὶ εὖ ἠπίστατο ὅτι οὔτε χωρὶς τῆς παρ' ἐκείνων ἀμφοτέρων ἢ καὶ θατέρου βοηθείας μέγα τι ἰσχύσει, κἂν τὸν ἕτερον ὅποτερον οὖν αὐτῶν προσεταιρισθῇ, ἀνταγωνιστὴν τε διὰ τοῦτο τὸν ἕτερον ἔξει καὶ πλέον ὑπ' αὐτοῦ σφαλῆσεται ἢ ὑπὸ τοῦ συναιρουμένου οἱ κατεργάσεται. τοῦτο μὲν γὰρ προθυμότερον ἐδό-² κουν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι τοῖς ἐχθροῖς ἀντιπράττειν ἢ συναγωνίσθαι τοῖς ἐπιτηδείοις, οὐ κατ' ἐκείνο μόνον ὅτι ἢ τε ὁργὴ καὶ τὸ μῖσος σφοδροτέρας τὰς σπονδὰς πάσης φιλίας ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ μὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ δὲ ὑπὲρ ἑτέρου πράττων τὴν τε ἡδονὴν κατορθώσας καὶ τὴν λύπην σφαλῆς οὐχ ὁμοίως ἔχουσιν· τοῦτο δὲ³

54 1 1 ἐπὶ βασιλείᾳ πρὸς
2 1 συναιρουμένου

1 3 καθάπερ

55 1 4 ἰσχύσει*

- προχειρότερον ἐμποδίζειν τέ τινας καὶ κωλύειν μηδεμίαν αὐξήσιν λαβεῖν ἢ ἐπὶ μέγα προάγειν ἐθέλειν, διὰ τε τὰλλα καὶ μάλιστα³ ὅτι ὁ μὲν οὐκ ἔων τινὰ αὐξήσθηναι τοῖς τε ἄλλοις ἅμα καὶ ἑαυτῷ χαρίζεται, ὁ δὲ ἐξαίρων τινὰ ἐπαχθῇ αὐτὸν ἀμφοτέροις σφίσι ποιεῖ.
- 56 τούτων δὴ οὖν ἕνεκα καὶ ὁ Καῖσαρ τότε τε αὐτοὺς ἐπῆλθε καὶ μετὰ τοῦτο ἀλλήλοις κατήλλαξεν. οὔτε γὰρ δίχα τούτων δύνησθαι τι αἰεὶ καὶ οὐκ ἂν θατέρω ποτὲ αὐτῶν προσχωρεῖν ἐνόμιζεν, οὔτ' αὖ ἐφοβήθη μὴ καὶ συμφρονήσαντες κρείττους αὐτοῦ γένωνται· πάντ' γὰρ εὖ ἠπίστατο ὅτι τῶν μὲν ἄλλων εὐθὺς διὰ τῆς ἐκείνων φιλίας, αὐτῶν δ' οὐ πολλῷ ὕστερον δι' ἀλλήλων κρατήσοι.
- 2 καὶ ἔσχεν οὕτως. [τούτων μὲν οὖν ἕνεκα καὶ συνεβίβασεν αὐτοὺς καὶ προσεποιήσατο.] καὶ γὰρ ὁ Πομπήιος ὁ τε Κράσσος ὡς ἀπ' οἰκείας καὶ αὐτοῖ ἀιτίας πρὸς τε ἀλλήλους, ἐπειδὴ τάχιστα ὥρμησαν, κατελύσαντο καὶ ἐκείνον ἐς τὴν κοινωνίαν τῶν πραγμάτων
- 3 προσέλαβον. Πομπήιος μὲν γὰρ οὔτ' αὐτὸς ὅσον ἠλπισεν ἰσχύων, καὶ τὸν Κράσσον ἐν δυνάμει ὄντα τὸν τε Καῖσαρα αὐξανόμενον ὁρῶν, καὶ ἔδεισε μὴ παντάπασιν ὑπ' αὐτῶν καταλυθῇ, καὶ ἐπήλπισε, προσκοινωνήσας σφίσι τῶν παρόντων, τὴν ἀρχαίαν δι' αὐτῶν
- 4 ἐξουσίαν ἀναλήψεσθαι· Κράσσος δὲ ἡξίου τε πάντων ἀπὸ τε τοῦ γένους καὶ ἀπὸ τοῦ πλούτου περιεῖναι, καὶ ἐπειδὴ τοῦ τε Πομπηίου παρὰ πολὺ ἡλαττοῦτο καὶ τὸν Καῖσαρα ἐπὶ μέγα ἀρθρήσεσθαι ἐνόμιζεν, ἐς ἀντίπαλον αὐτοὺς ἀλλήλοις καταστῆσαι ἠθέλησεν, ὅπως μηδέτερός σφιν ὑπέρσχη, προσδοκήσας ἐκείνους τε ἀνταγωνιστὰς ἰσοκρατεῖς ἔσεσθαι, καὶ αὐτὸς ἐν τούτῳ τὴν τε ἐκατέρου φιλίαν
- 5 ἐκκαρπύσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρους τιμηθήσεσθαι. ἀκριβῶς μὲν γὰρ οὔτε τὰ τοῦ πλήθους οὔτε τὰ τῆς βουλῆς ἐπολίτευεν, τῆς δὲ ἰδίας αὐτοῦ δυναστείας ἕνεκα πάντ' ἐπραττεν, καὶ διὰ τοῦθ' ἐπύρχετό τε ἀμφοτέρους σφᾶς ὁμοίως καὶ τὴν πρὸς ἐκατέρους ἐχθρὰν ἐξέκλινεν, ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τῷ μέρει κεχαρισμένα ἀμφοῖν σπονδάζων ἔφ' ὅσον ἤμελλε τοῦ μὲν καταδυμίου παντὸς ἐκατέροις αἰτιαθήσεσθαι, τῶν δὲ δυστυχεστέρων μὴ μεταλήψεσθαι.
- 57 οὕτω μὲν δὴ καὶ διὰ ταῦτα οἱ τρεῖς τὴν τε φιλίαν συνέθεντο, καὶ ὅρκοις αὐτὴν πιστωσάμενοι τὰ τε κοινὰ δι' ἑαυτῶν ἐποιήσαντο, καὶ τούτου καὶ ἀντεδίδοσάν σφισι καὶ ἀντελάμβανον παρ' ἀλλήλων ὅσα ἐν τε ἐπιθυμίᾳ εἶχον καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἥρμοσεν αὐτοῖς
- 2 διατάττεσθαι. συμφρονήσάντων δὲ ἐκείνων καὶ τὰ ἐταιρικά σφιν ὁμολόγησαν, καὶ ἐποίουν καὶ οὗτοι μετ' ἀδειάς ὅσα ἤθελον, ἡγεμόσι πρὸς πάντα αὐτοῖς χρώμενοι, ὥστε τὸ σωφρονοῦν ὀλίγον ἐν

56 1 1 τε om

3 1 ὁ Πομπήιος*

οὔτ' αὖ τοσοῦτον ἡλπ.*

57 2 1 παρατάττεσθαι*

τε τῷ Κάτωνι, καὶ εἰ δὴ τις ἄλλος τὰ αὐτὰ αὐτῷ φρονεῖν δοκεῖν
ἐβούλετο, καταλειφθῆναι. καθαρῶς μὲν γὰρ καὶ ἄνευ τινὸς ἰδίας 3
πλεονεξίας οὐδεὶς τῶν τότε τὰ κοινὰ πλὴν τοῦ Κάτωνος ἐπραττεν·
αἰσχυρόμενοι δέ τινες τοῖς δρωμένοις, καὶ ἕτεροι καὶ ζηλοῦν αὐτὸν
ἐφιέμενοι, προσήπτοντο μὲν πρὶ τῶν πραγμάτων καὶ τι τῶν ὁμοίων
οἱ διεδείκνυντο, οὐ μὴν καὶ διαρκεῖς, ἅτε ἐξ ἐπιτηδεύσεως ἀλλ' οὐκ
ἀπ' ἀρετῆς ἐμφύτον ὁρμώμενοι, ἦσαν.

ἐς τοῦτο μὲν δὴ τότε τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα οἱ ἄνδρες 58
ἐκεῖνοι προήγαγον, ἐπὶ πλεῖστον ὅσον τὴν συνωμοσίαν σφῶν ἀπο-
κρηνύμενοι. ἐποίουν μὲν γὰρ ὅσα ἐδέδοκτό σφισιν, ἐσχηματίζοντο
δὲ καὶ προεβάλλοντο τὰ ἐναντιώτατα, ὅπως ἔτ' ἐπὶ μακρότατον
διαλάθωσι, μέχρις ἂν ἱκανῶς παρασκευάσωνται. οὐ μὲντοι καὶ τὸ 2
δαιμόνιον τὰ πραττόμενα ὑπ' αὐτῶν ἡγνόει, ἀλλὰ καὶ πάντι τοῖς τι
συνεῖναι τῶν τοιοῦτων δυναμένοις εὐθὺς τότε πάντα τὰ ἔπειτα ἀπ'
αὐτῶν ἐσόμενα ἐξέφηεν· χειμῶν τε γὰρ τοιοῦτος ἐξαίφνης τὴν τε
πόλιν ὅλην καὶ τὴν χώραν ἅπασαν κατέσχευ ὥστε ἀμύπολλα μὲν 3
δένδρα πρόρριζα ἀνατραπῆναι, πολλὰς δὲ οἰκίας καταρραγῆναι, τὰ
τε πλοῖα τὰ ἐν τῷ Τιβέριδι καὶ πρὸς τὸ ἄστυ καὶ πρὸς τὰς ἐκβο-
λὰς αὐτοῦ ναυλοχοῦντι βαπτισθῆναι, καὶ τὴν γέφυραν τὴν ἐϋλίνην
διαφθαρῆναι, καὶ τι καὶ θέατρον πρὸς πανήγυριν τινα ἐκ ξύλων 4
ὠκοδομημένον ἀνερτάπη, καὶ ἄνθρωποι παρὰ πάντα ταῦτα παμ-
πληθεῖς ἀπόλοντο.

ἐκεῖνα μὲν δὴ οὖν καθάπερ εἰκὼν τῶν μελλόντων σφίσι καὶ ἐν
τῇ γῇ καὶ ἐν τῷ ὕδατι συμβήσεσθαι προεδείχθη, τῷ δὲ ἐξῆς ἔτει **ΑΗ**
ὁ Καῖσαρ τὸ σύμπαν θεραπεῦσαι πληθὸς ἠθέλησεν, ὅπως σφῶς ^{a. n.} 695
ἔτι καὶ μᾶλλον σφετερίσῃται. βουλευθεῖς δὲ καὶ τὰ τῶν δυνατῶν
δοκεῖν, ἵνα μὴ καὶ δι' ἀπεχθείας αὐτῷ ὦσι, πράττειν, εἰπέ σφισι
πολλάκις ὅτι οὔτε γράφοι τι ὃ μὴ καὶ ἐκείνοις συνόσει, καὶ δὴ 2
γνώμην τινὰ περὶ τῆς χάρας, ἣν παντὶ τῷ δμίῳ κατένειμεν, οὕτω
συνέγραψεν ὥστε μηδὲ μικρόν τι αὐτῆς αἰτιαθῆναι· καὶ οὐδὲ ταύτην
μὲντοι ἐσοίσειν, εἰ μὴ βουλομένοις σφίσιν εἶη, ἐπλάττετο. τοῦ μὲν δὴ
οὖν νόμον ἔνεκα οὐδεὶς αὐτῷ οὐδὲν ἐπικαλέσαι ἐδύνατο· τό τε γὰρ
πληθὸς τῶν πολιτῶν ὑπέρογκον ὄν, ἀφ' οὗπερ καὶ τὰ μάλιστα ἐστα-
σίαζον, πρὸς τε τὰ ἔργα καὶ πρὸς γεωργίας ἐτράπετο, καὶ τὰ πλεῖ- 3
στα τῆς Ἰταλίας ἡρημωμένα αὐθις συνωρίζετο, ὥστε μὴ μόνον
τοὺς ἐν ταῖς στρατείαις τεταλαιπωρημένους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους
ἅπαντας διαρκῆ τὴν τροφὴν ἔχειν μήτε τῆς πόλεως οἰκοθὲν τι δα-
πανωμένης μήτε τῶν δυνατῶν ζημιουμένων, ἀλλὰ καὶ τιμὴν καὶ